

INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI OCH ARBETSVETENSKAP

Arbetets väsentlighet

- En kvalitativ studie kring vikten av arbete för tidigare kriminella i deras sökande mot ett mer konventionellt liv

The essentials of work

- A qualitative study about the importance of work for former criminals in their search towards a more conventional life

Elin Persson
Institutionen för arbetsvetenskap
Göteborgs universitet
Examensarbete avancerad nivå 15 hp
VT 2020
Handledare: Johan Rosquist
Examinator: Gunnar Gillberg

Abstrakt

Titel:	Arbetets väsentlighet
Författare:	Elin Persson
Handledare:	Johan Rosquist
Examinator:	Gunnar Gillberg
Institution:	Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet
Typ av arbete:	Examensarbete avancerad nivå 15 hp
Datum:	2020-09-14
Nyckelord:	<i>Tidigare kriminella, anställning, arbetsmarknad</i>

Studiens syfte har varit att undersöka hur tidigare kriminella själva upplever anställningens betydelse i relation till deras förändringsprocess. Integrationen till arbetsmarknaden har även den belyst och undersökts för att öka förståelsen kring de svårigheter individerna möter i vardagen. Teorierna återhämtningskapital samt exitprocesser har varit vägledande under studiens gång. Denna teoretiska ram har skapat ökad förståelse för tidigare kriminellas vardag och de hinder som behöver överkommas. Studien har genomförts med kvalitativ metod genom semistrukturerade intervjuer för att fånga upp före detta kriminellas egna upplevelser och reflektioner kring deras situation.

Genom en teoretisk analys visar resultatet att en anställning har en betydande roll för att minska återfallsrisken för de individer som försöker leva ett mer konventionellt liv och anpassas tillbaka in i samhället. Individer som valt att lämna ett kriminellt liv bakom sig, för att försöka leva ett mer normaliserat liv i samhället möter hinder och påfrestande processer. Det finns olika verktyg som kan hjälpa individen att lyckas på sin resa mot en livsförändring. Arbete är ett av de verktyg har visat sig vara en faktor som hjälper tidigare kriminella att uppnå detta mål. Emellertid finns det stora svårigheter för dessa individer att erhålla en anställning.

Belastningsregistret är ett stort hinder som många respondenter upplever svårigheter med att överkomma, vilket gör att de ofta väljer andra vägar än de mer traditionella för att finna legitimt arbete. Förändringsprocessen från ett kriminellt liv är samtliga överens om, börjar med en inre vilja från individen själv. Trots yttre tvång eller förändrande livssituationer hos individerna, måste alltid viljan att avsluta det kriminella livet komma i första hand för att en betydande förändring ska kunna påbörjas.

Abstract

Title: The essentials of work
Author: Elin Persson
Supervisor: Johan Rosquist
Examiner: Gunnar Gillberg
Institution: Department of Sociology and Work Science,
University of Gothenburg
Type of work: Master's thesis advanced level 15 credits
Date: 2020-09-14
Keywords: *Former criminal, employment, labor market*

The purpose of the study was to investigate how former criminals perceive the importance of employment in relation to their process of changing their lives. The integration into the labor market has also been highlighted and investigated to increase the understanding of the difficulty's individuals face in everyday life. Theories of recovery capital and exit processes have been guiding during the course of the study. This theoretical framework has created greater understanding of former criminals' everyday lives and the obstacles that they need to overcome. The study is conducted using a qualitative method, with semi-structured interviews to capture former criminals' own experiences and reflections on their situation.

Through theoretical analysis, the results show that employment has a significant role in reducing the risk of recidivism for those individuals who try to live a conventional life and adapt back to society. Individuals who have chosen to leave a criminal life behind, in order to try to live a more normalized life in society face obstacles and challenging processes. There are a variety of tools that could be helpful for the individuals that's wishes to change their way of life. Work is one of those tools that has proven to be a factor that helps former criminals achieve a conventional life. However, there are great difficulties for these individuals to obtain employment.

The individuals criminal record is a big obstacle that many respondents feel they cannot overcome, which means that they often choose other ways than the more traditional ones to find legitimate work. The process of change from a criminal life begins with an inner will from the individual himself. Despite external coercion or changed life situations for the individuals, the will to change must always be a first priority for the former criminal in order for a significant change to begin.

Förord

För att denna studie skulle kunna ta form krävdes det stor hjälp av organisationer och individuella personer, utan er hade jag aldrig lyckats åstadkomma och slutföra denna undersökning. För detta vill jag rikta en enorm tacksamhet mot er alla.

Fortsättningsvis vill jag framhäva och tacka min handledare Johan Rosquist. Under hela studiens gång har han svarat på mina många frågor och funderingar. Han har även konsekvent läst och gett värdefull feedback som jag uppskattat oerhört.

Jag vill även rikta ett tack till min familj som aktivt följt alla mina upp-och nedgångar i realtid. Ett speciellt tack till min fina mamma som fröjdfullt läst uppsatsen i dess helhet och delat med sig av sin visdom.

Elin Persson, Göteborgs universitet
2020-06-01

Innehållsförteckning

.....	1
Inledning	1
Syfte	2
Frågeställningar.....	2
Avgränsning.....	2
Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter	3
Teori.....	8
Metod	15
Metodval.....	15
Urval.....	15
Datainsamling.....	16
Etiska övervägande.....	18
Databearbetning.....	18
Metoddiskussion.....	19
Tillförlitlighet och källkritik.....	20
Resultat och analys	23
Anställningens betydelse.....	23
Exitprocesser och livsförändring.....	32
Diskussion	36
Anställningens betydelse.....	36
Integration på arbetsmarknaden.....	37
Livsförändring.....	39
Slutsatser	41
Litteraturförteckning	43
Bilaga 1 – Missivbrev	45
Bilaga 2 - Intervjuguide	46

Inledning

En stor andel av de brottsliga handlingar som begås varje år i Sverige representeras av en minoritet i samhället, de som kan benämnas som livsstilskriminella (Öberg, 2014). Tydliga indikationer bland de som begår flertalet brott visar att det rör sig om individer med missbruksproblematik. Individerna i denna kategori begår vanligen ringa brott som snatteri eller olovlig körning, grövre våldsbrott anses vara ovanligt. Att en person återfaller i brott innebär att individen efter avtjänat straff begår ett nytt brott och döms till en ny påföljd (Kriminalvården, 2018). Kriminalvården räknar endast de klienter som avtjänat ett straff hos dem för att sedan dömas till ytterligare påföljd hos samma institut. Försättningsvis behöver det nya brotten ske samt domen vinna laga kraft inom loppet av tre år för att räknas som återfall. Sedan 2000-talet är det allt färre individer som faller tillbaka i brott som genererar fängelse eller frivård. Återfallsstatistiken bygger samtidigt på de individer som blir omhändertagna av polis efter att ett brott har begåtts, detta medför att det finns ett mörkertal bland de personer som inte upptäcks av rättsväsendet. Återfallen i Sverige har minskat under lång tid, trots detta är det svårt för kriminella personer att avsluta sin brottsliga bana och påbörja ett nytt liv. Individer med ett tungt brottsregister ställs inför svårigheter vid önskan om att lämna det kriminella livet bakom sig. Christoffer Carlssons (2014) avhandling visar att det krävs ett flertal med aspekter som behöver interagera med varandra för att en individ på ett lyckat sätt ska kunna förändra sitt liv. Processen mot att lämna ett kriminellt liv bakom sig, anser Carlsson (2014) vara den inre viljan hos individen. I en intervju för Stockholms universitet berättar Carlsson att resurserna en individ behöver för att lyckas ta sig ur en kriminell bana inte alltid finns tillhands för de som vill sluta. För att förstå varför individer väljer att lägga det kriminella livet bakom sig måste flera faktorer undersökas samt att det behövs göras på individnivå. För att förstå vad som minskar risken för återfall samt vilka faktorer som driver en individ till att skapa en livsförändring måste helheten betraktas. Vilket gärna görs genom kvalitativa metoder där varje person själv får berätta sin historia.

En väsentlig del för individer som valt bort det kriminella livet återfinns emellertid i en anställning. Arbetet hjälper individen att skapa en strukturerad vardag som samtidigt genererar en inkomst men även ansvar och förpliktelser. Ett arbete kan ses som en naturlig aspekt av att vara samhällsmedborgare. Emellertid möter individer med belastningsregister svåröverkomliga hinder på vägen mot en anställning. Individer som begåtts brott i dagens teknologiska värld möter hinder i form av att deras belastningsregister enkelt kan hittas via internet. Allt fler arbetsgivare begär utdrag ut brottsregistret vilket synliggör brott som påverkar personens anställningsbarhet, trots att deras förgångna brott inte direkt skulle påverka deras arbetsprestation.

Det finns många anledningar till att vi arbetar, lönen kommer som alltid på den främsta platsen men i arbetet återfinns även en del socialpsykologiska funktioner (Zeidler, 2015). Att vara arbetslös kan ses som skamligt och något som individer gärna undviker att dela med sig av i sociala sammanhang. Arbetet ger oss en viss status som säger att vi klarar av vad som krävs för att vara en funktionell vuxen människa, försättningsvis är det viktigt för vår egna identitet och självkänsla. I arbetet skapas samtidigt sociala relationer som är viktiga för individer då vi känner oss delaktiga i både vårt arbete men samtidigt i samhället. En individ måste samtidigt få känna känslan att denne är kompetent och klarar av att exempelvis utföra ett arbete. En person som möter problem med att erhålla en anställning kan känna en känsla av alienation till samhället samt att risken för återfall ökar vid en otillfredsställande vardag.

I en debattartikel från kriminalvården (2014) diskuteras att en meningsfull sysselsättning för en individ som valt att lämna sitt kriminella liv, kan vara direkt avgörande för att personen ska lyckas leva ett laglydigt liv. För kriminella kan det vara en hög tröskel att kliva över, omkring 75 procent av kriminalvårdens klienter har ingen koppling till arbetsmarknaden innan de påbörjar sina straff. Utbildningsnivån för de klienter inom kriminalvården är samtidigt betydligt lägre än hos andra arbetssökande personer. Det är med denna bakgrund som jag vill undersöka arbetets betydelse för de individer som valt att lämna ett kriminellt liv bakom sig och söker efter att integreras i den svenska arbetsmarknaden.

Syfte

Tidigare studier kring brottslighet och anställning visar på att individer som erhåller ett arbete efter att de fullgjort sin straffpåföljd har större chans att leva ett mer konventionellt liv i jämförelse med de som inte lyckas få en anställning. Samtidigt finns det indikationer på att endast skaffa sig ett förvärvsarbete inte alltid är tillräckligt för att individen ska lyckas leva ett mer laglydigt liv.

Syftet med studien är att beskriva och analysera tidigare kriminellas upplevelser av arbetets betydelse i relation till att leva ett konventionellt liv. Individernas upplevelser kring den svenska arbetsmarknaden kommer även att diskuteras samt vilka avgörande faktorer som hjälper individer att påbörja sin förändring mot ett konventionellt liv.

Frågeställningar

- Vilken betydelse har en anställning för att tidigare kriminella ska lyckas förändra sina liv?
- Hur upplever tidigare kriminella integrationen till den svenska arbetsmarknaden?
- Vilka övriga faktorer är av betydelse för att en tidigare kriminell ska lyckas skapa en livsförändring?

Avgränsning

Undersökningen är avgränsad till att gälla tidigare kriminella, samtliga medverkande har tagit beslutet att leva ett liv borta från kriminalitet. Respondenterna är även inne i sin förändringsprocess mot ett konventionellt liv i samhället. Individerna medverkande i studien, har begått brottsliga handlingar samt erhållit straffpåföljder för detta.

Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

Kapitlet presenterar ett litet urval inom forskning som finns inom området kriminalitet med huvudfokus på återfall i brottslighet för tidigare kriminella. Det finns ett stort utbud av forskning inom detta område där en stor variation av aspekter som kan minska risken för återfall diskuteras. Kapitlet redogör för forskning utifrån både ett internationellt som ett nationellt perspektiv. Trots att det finns olikheter i samhällsstrukturer världen över, anses studierna presenterade nedan de främsta för uppsatsens förståelse av fenomenet.

Återfall och sysselsättning

Susan Lockwood, John M Nally, Taiping Ho och Katie Knutson (2012) har i en fem år lång uppföljningsstudie undersökt vilka effekter utbildning samt anställning har på återfall för frisläppta interner. Studien visar att utbildning och anställning efter avtjänat straff är av stor betydelse för att en individ inte ska riskera att återfalla i brott. De förbrytare som saknade utbildning samt inte kunde få ett arbete efter frisläppning riskerade till större del att bli återfallsförbrytare i jämförelse med de som hade en utbildning samt fick en sysselsättning vid frisläppning. Lockwood et al. (2012) anser att realistiskt sett behöver en frisläppt individ finna ett arbete där personen får en godtagbar lön samt acceptabla förmåner för att lyckas upprätthålla de nödvändiga kostnaderna för ett vardagligt liv. Studien bekräftar samtidigt andra undersökningar som visar på att majoriteten av tidigare kriminella är medvetna om vikten av att hitta ett arbete för att inte återfalla i brott. Resultatet av denna studie visar samtidigt att före detta kriminella är i behov av assistans gällande utbildning och yrkesutbildning för att ha en chans till arbete efter avtjänat straff. Studien är av kvantitativ art och använder sig av registerdata till sin empiri. Insamlingsmetoden gör att tidigare kriminellas egna erfarenheter helt saknas i undersökningen, deras egna åsikter kring utbildning samt strategier för att skaffa sig ett arbete kan vara av betydelse.

Lockwoods et al. (2012) studie visar att stöd för tidigare kriminella kan vara av stor vikt för att individer ska finna styrkan att förändras. Närliggande denna fråga berör assistans i form av mentorskap till f.d. förbrytare. Jolliffe och Farringtons (2008) Brå rapport visar hur olika former av mentorskap kan ha en positiv effekt för att minska risken för återfall hos före detta kriminella. Mentorskapets positiva effekt bör emellertid blandas med andra insatser för individen för att vara bidra med bästa påverkan. En mentor, är en person med aningen mer erfarenhet och högre visdom i jämförelse med den person som erhåller mentorn (Jolliffe & Farrington, 2012). De andra instanser som krävdes för att adepten inte skulle falla tillbaka i brott var olika former av sysselsättning alternativt överenskommelser kring acceptabelt beteende. Sysselsättning återkommer här precis som Lockwood et al. (2012) hävdar i sin artikel.

Skardhamar och Telle (2009) har även dem undersökt effekten av arbete i relation till minskad risk för återfall. Författarna valde att undersöka alla utsläppta norska fångar 2003 för att sedan följa dem under tre år. Skardhamar och Telle (2009) samlade in sin empiri genom registerdata. Detta gjorde att de kunde med hjälp av personnummer följa alla frisläppta individer samt se om de personer som erhöll en formell anställning hade lägre tendenser för att återfalla i brottslighet. De kom fram till att de som fick en anställning i samband med utsläppet hade en 42 procents mindre risk för återfall i brottslighet. Undersökningen visade även att omkring hälften av alla frisläppta som var med i undersökning erhöll ett arbete under uppföljningstiden, dock kunde det ta upp till några år innan individen fick en anställning.

Samma resultat visas i en studie av Mitchell W. Dale från 1976. Dales (1976) undersökning

anger att frisläppta fångar innehar stora problem med att skaffa sig en anställning. Att inte lyckas skaffa sig ett arbete anser Dales är en stor orsak till återfall i brott, samt att bli nekad arbete på grund av sitt förflutna gör att före detta kriminella förvägras ett tillfälle att leva ett normalt, produktivt och icke kriminellt liv (Dale, 1976).

Skardhamar och Telle (2009) anser även dem att en anställning för en tidigare kriminell skulle kunna ge individen mer än bara en stabil inkomstkälla. Personen får även ett mer strukturerat sätt att leva, kontroll över sitt sociala liv, samt en identitetsförändring som överensstämmer med en mer konventionell samhällsmedborgare. En problematik som Skardhamar och Telle (2009) tar upp i sin artikel är att det inte genom deras insamlingsmetod går att mäta individernas egna tankar kring att leva ett mer konventionellt liv. En person som har bestämt sig för att inte begå brott i fortsättning är kanske redan motiverad nog att hålla sig borta från kriminalitet samt kan ha en bättre förutsättning att skaffa sig ett arbete. Författarna anser att normer och värderingar kring vilket liv individen vill leva kan vara av stor betydelse för hur livet kommer att utforma sig (Skardhamar och Telle, 2009).

Sociala band

Risken för att återfalla i brottslighet kan utöver sysselsättning minskas med hjälp av sociala band till andra individer. I Travis Hirschis (1969) teori kring sociala band argumenterar han för att alla människor är benägna att begå brott. Individer med starka sociala band till andra, hindras från denna impuls och kan leva ett konventionellt liv. Starka sociala band till familj, släkt och vänner som inte är aktiva i kriminella kretsar gör därmed individen mindre benägen att begå brott (Hirschi, 1969).

Ett sätt för frisläppta förbrytare att skaffa sig ett arbete och därmed minska risken för återfall är genom sina sociala band, speciellt till sina släktingar enligt en studie av Berg och Huebner (2011). Undersökningen visar att stark social anknytning till sina släktingar kan ha en positiv inverkan på återfallsrisken för frisläppta förbrytare. Berg och Huebner (2011) ville undersöka om dessa sociala band kunde sammanlänka förbrytare med sysselsättning samt att det direkt kunde kopplas till minskad risk för återfall. Studien visar för det första på att förbrytare som har en anställning samt goda anknytningar till sina släktingar hade mindre risk för återfall. För det andra visar studien att förbrytare med goda sociala band till sina släktingar hade större chans att bli anställd under uppföljningsperioden. Den tredje och sista aspekten som undersöktes visar att de med en bakgrund av hög arbetslöshet hade svårt att behålla ett arbete efter frisläppning. Effekten var emellertid signifikant svagare hos dem med goda sociala band till släktingar.

Berg och Huebner kopplar sin studie till Bales och Mears (2008) artikel *Inmate Social Ties and the Transition to Society*. Undersökningen visar att intagna klienter som får några eller många besök från sina släktingar eller vänner kan innebära en minskad risk för återfall i brottslighet vid frisläppning. Desto fler besök en intagen får desto mindre risk är det för återfall, likväl är alla besök av betydelse för den intagne. De som får besök av familj och vänner lider en liten risk för återfall, dock de som får besök av sin partner har desto större chans att lyckas efter frisläppning. Risken för återfall minskas ytterligare om besöken sker i nära samband med frisläppning snarare än längre bak i tiden.

Berg och Huebner (2011) argumenterar med hjälp av tidigare forskning att socialt stöd från familj och släktingar agerar som motivator för kriminella att söka mer konventionella liv. Författarna misstänker att familjeband som ger social kontroll, socialt stöd samt identitetsförvandling hos förbrytaren kan leda till att de väljer att söka legitimt arbete.

Sociala band återfinns i nära relationer till nära och kära för individer vilket gör att relationerna en individ skapar kan motivera personen att förändra sitt liv. I en BRÅ rapport av Ring och Westfelt (2012) har de jämfört personers socioekonomiska status i relation till risken för återfall i brottslig verksamhet. I sin undersökning jämförde de individer som var gifta eller hade ett registrerat partnerskap med de personer som inte var det. Resultatet visade på att de individer som är har ingått i äktenskap eller registrerat sitt partnerskap har betydligt mindre risk för återfall än de som inte har något sådant. Under samma period återföll 25 procent av de med äktenskap, medan de utan hade en återfalls statistik på 45 procent.

Även Savolainen (2009) undersökte de sociala band som partnerskap bidrar med. Hans studie genomfördes i Finland för att se om det fanns några skillnader mellan att vara gift och att vara registrerad partner i relation till återfall hos brottslingar. Han använde sig av mycket forskning från USA för att skaffa sig en förståelse kring ämnet. Savolainen (2009) spekulerade i att de som ingått i äktenskap skulle ha mindre risk för återfall alternativt att det inte skulle vara några skillnader. Hans resultat visar på att i en välfärdsstat kan det se annorlunda ut gentemot kapitalistiska länder som USA. Resultaten säger att de förbrytare som endast ingår i partnerskap har mindre risk för återfall. Samtidigt visar resultatet att de som är gifta har nästan samma återfallsrisk som de utan registrerat partnerskap. Från detta argumenterar Savolainen (2009) att anledningen kan bero på att de personer som väljer att ingå i äktenskap med en före detta förbrytare, möjligtvis sympatiserar med individens sätt att leva, alternativt själv ingår i den typen av levnadssätt. I jämförelse finns det de personer som inte väljer att ingå äktenskap med en före detta kriminell. Detta kan bero på att de personerna försöker få förbrytaren att förändra sitt liv och leva ett mer konventionellt liv. Dessa personer är samtidigt inte villiga att gifta sig med en person som riskerar att förbryta igen. Studien visade även att den främsta orsaken till att inte återfalla i brott var formell anställning.

Normer och värderingar

De normer och värderingar en individ innehar samt det som finns i personens omgivning kan påverka deras chans till förändring. Cuevas, Wolff och Baglivio (2017) beskriver i en av sina artiklar, betydelsen av prosocialt beteende¹ för tidigare kriminella. För att få kriminella att lämna sitt förra liv bakom sig är de i behov att förändra sitt sätt att tänka kring världen. Individen behöver även i grunden förändra sin identitet för att den ska anpassas till samhällets normer och värderingar. Att växla från en avvikande identitet till en så kallad prosocial identitet är förknippat med minskad risk för återfall i brott. Cuevas et.al (2017) menar att sätta upp konventionella mål hjälper förbrytaren att förändra sitt beteende. Detta gör det möjligt att uppnå rimliga mål och därmed ha en möjlighet att leva ett mer konventionellt liv. Genom sin studie visar Cuevas et al. (2017) på att de ungdomar som uppvisar större del av prosocialt tänkande kring att de klarar av ett mer konventionellt liv. Ungdomarna har mindre risk för återfall än de som inte gör det. Resultatet visar samtidigt på att det inte hade någon större betydelse om förbrytare hade tidigare domar eller straff. Då det var ungdomarna med 'rätt motivation' som lyckades förändra sina beteenden efter avtjänat påföljd (Cuevas et al. 2017).

Den prosociala tron till samhället återkommer även i en artikel skriven av Rocque, Bierie, Posick & MacKenzie (2013). Författarna har valt att undersöka huruvida det går att förutse om en individ kommer att ha lägre eller högre risk för återfall i brott beroende på hur deras sociala band till andra ter sig, samt individernas egna prosociala tro till lag och ordning. Deras resultat tyder på att de individer som innehar högre prosocial tro och därmed samtycker med

¹ "Sätt att agera och reagera som främjar social samverkan och positiva sociala relationer" (Psykologiguiden)

lagens legitimitet är mindre benägna att återfalla i brott efter avtjänat straff under längre perioder. Samma resultat stöds av andra undersökningar som även dem visar på att den prosociala tron hos en individ positivt relaterar till minskad risk för återfall (Rocque et al. 2013). Studien visar samtidigt på att förbrytare som har sociala band till individer som inte förknippas med brottslighet eller individer som förändrar sina sociala band bort från brottslighet har mindre risk för återfall.

Sociala band kan även hjälpa förbrytare att förändra sina tankar och resonera annorlunda kring lagen “much like the rest of us, offenders change their ways when those people who matter to them are sufficiently involved in their lives to help them think and act differently” (Gleicher et al., 2013, s.23). Samma citat används i Wright och Griffords (2017) artikel angående något som kallas ’legal cynicism’ och beskriver de negativa tankar en individ har kring rättssystemet i landet. Legal cynicism kommer ofta från barndomen och präglar individens tankar till den grad att de lever efter hur de ser på landets lagar och regler. Detta tankesätt är svårt för individen att välja bort eller förändra då det ofta handlar om alla i familjen och dess vänner följer samma principer. För att en tidigare kriminell ska lyckas leva ett konventionellt liv måste personen söka sig till nya sociala band där detta tankesätt inte finns (Wright & Grifford, 2017).

Viljan och förmågan att förändras

Davis, Bahr och Ward (2012) analyserade data från 16 förbrytare för att skapa sig en bredare förståelse kring återanpassning hos förbrytare in i samhället. Deras resultat visar på att viljan till förändring är en stark utgångspunkt för att individen ska lyckas bryta sig loss från det kriminella livet. Oavsett anledningen till att individen väljer att förändras som kan vara fängelse eller påtryckningar från omgivningen så är det själva viljan som utgör det nödvändiga första steget till förändring. Davis et al (2012) menar att det är den interna motivation som får individen till att ta första steget mot förändring. Samtidigt som socialt stöd är en viktig faktor som kan få personen att lyckas med förändringen eller förstärka motivationen. Socialt stöd definieras som familj, vänner och anställning då det kan komma från hela omgivningen. Forskning visar på att viljan till att förändras påverkas starkt av den yttre omgivningen. De individer som saknar ett positivt socialt stöd har mindre chans att lyckas att ta sig vidare från att vilja, till att faktiskt utföra förändringen. Sociala band kan även vara anledningen till att individen inte lyckas då påtryckningar från vänner som fortsatt lever ett kriminellt liv kan få personen att fortsätta leva samma liv som dem. Davis et al. (2012) menar därför att den interna motivationen hos en människa integrerar med sociala influenser från omgivningen. Försättningsvis anser författarna att motivationen har en positiv samverkan med återhållsamhet från brottsligverksamhet samtidigt som viljan att förändras förstärks genom att positivt socialt stöd blir starkare. Det sociala stödet från omgivningen kan även komma att bli starkare i samband med återhållsamhet från brottslighet vilket kan förstärka motivationen hos individen som vill förändras. Deras resultat visar på att även om motivation från individen själv är en viktig del av förändringen är samtidigt stödet från omgivningen av stor betydelse. De individer som lyckades återintegreras in i samhället efter avtjänat straff var i huvudsak de med en anställning samt positivt socialt stöd från omgivningen. De olika formerna av stöd kan samtidigt påverkas av varandra. Strukturen som ett arbete erbjuder samt engagemang individen ger till sitt arbete, kan göra att individen väljer bort kriminella handlingar. Samtidigt som att inte begå brott leder till att individen kan fortsätta i sitt legitima arbete. Det stöd som individen erhåller från nära och kära samt nya gemenskaper genom att leva ett konventionellt liv riskerar att försvinna om personen väljer att återgå till ett kriminellt liv vilket individen möjligtvis inte vill äventyra (Davis et al. 2012).

Viljan att förändras återkommer även i Shapland och Buttoms (2011) studie av förbrytare som visar att individer måste genomgå en process i jakten på att lyckas leva ett konventionellt liv. Författarna genomförde en longitudinal studie och märkte under studiens gång att trots att respondenterna hade motivationen till att förändras återföll majoriteten likväl i brottslighet. De kom fram till att processen mot förändring börjar med viljan att förändras, samtidigt att ha förmågan ta sig från fas ett till att faktiskt lyckas med förändringen innebar större svårigheter. Shapland och Buttoms (2011) menar att den andra fasen är att hitta stöd hos omgivningen för att lyckas med att förändra sitt liv. Individer som hade höga förväntningar på sig själva men även från andra att lyckas var med benägna till att motstå brottsliga handlingar när tillfälle gavs. Ytterligare en fas var att distansera sig från det gamla livet och hänföra sig till nya aktiviteter. Individerna som vidtog åtgärder för att inte hamna i situationer som gav tillfälle att begå brottsliga handlingar lyckades bättre än de som inte genomförde några förändringar. Respondenterna hade gjort medvetna val att hålla dig borta från vissa vänner eller situationer som kunde göra att de fick påtryckningar till att återfalla i brottslighet. En respondent svarade att personen ägnat sig mer åt andra aktiviteter och sysselsättning där det gamla livet inte fick plats. Trots att personen knappt hade någon fritid till övers, vilket inte var tillfredställande, ansåg personen att det var bättre än att återfalla i brottsliga handlingar. Shapland och Buttoms (2011) respondenter berättade även, att de som ville testa leva ett mer konventionellt liv, sakta hade provat på att göra det och därmed långsamt lyckats förändra sina liv så att lockelsen för brott inte blev lika stor. Att lyckas ta steget till att bli sedd som en fullvärdig medlem av samhället är till stor del beroende av hur framgångsrik personen lyckas återhålla sig från brottslig verksamhet. Individer som ville ta steget bort från kriminalitet ansåg att det fanns ett tomrum mellan hur de ville vara, samt hur de tyckte att andra såg på dem. Att överkomma detta tomrum innebär en problematisk resa för individen. Personen kommer under denna process att möta svåra hinder, som att inte få en anställning då arbetsgivaren ser på individen som en ex-kriminell. Individen måste lära sig att hantera sådana situationer för att inte återfalla i brottslighet vilket kan vara väldigt svårt för många. Socialt stöd samt sysselsättning som håller individen borta från ett kriminellt liv kan vara av stor betydelse för att personen ska helt lyckas med sin förändring mot ett mer konventionellt liv.

Sammanfattning och relevans

Hur väl f.d. kriminella lyckas bygga ett nytt liv utanför brottslighet är beroende av en mängd varierande faktorer. Tidigare forskning kring ämnet visar att det finns olika metoder eller faktorer som spelar stor roll angående hur väl en tidigare kriminell kan minska risken för återfall. Forskare som studerat ämnet både i USA samt i Norden har bevisat att en anställning har en positiv inverkan på att minska risken för att återfalla efter frisläppning. Trots att det finns andra faktorer som är av betydelse återkommer majoriteten av studierna till att en sysselsättning är en stor bidragande faktor för individen. Studierna visar även på att individer som innehar en prosocial tro till samhället har större chans att lyckas leva ett mer konventionellt liv. En prosocial tro till samhället visar tydligt att tidigare kriminella lyckas leva längre utan återfall i motsats till de som inte innehar samma tankesätt. Socialt stöd är samtidigt av väsentlighet för en individ som bestämt sig att förändra sitt liv. Utan stöd från omgivningen blir resan från brottslighet betydligt svårare. De personer som väljer att förändras kommer att genomgå en process som kan vara väldigt smärtsam och problematisk. Utan hjälp från andra samt disciplin på sig själv är risken att återfalla stor. Individer som distanserar sig och samtidigt erhåller mycket socialt stöd kan stärka sin egna motivation till att lyckas, vilket ökar chanserna för individen. Sannolikheten för att lyckas blir betydligt högre i samband med en anställning. Individer som har goda sociala band till sina släktingar har samtidigt en ökad chans att erhålla en anställning efter avtjänat straff. Det kunskapsutbud som

de tidigare studierna erbjuder skapar en stabil grund för fortsatt forskning i ämnet. Studierna utvalda i denna undersökning visar tydligt på att återfallsrisken minskar i samband med att individen erhåller arbete. I samma ämne finns det även kunskapsluckor som behöver fyllas vilket denna uppsats syftar till att göra. Majoriteten av studierna saknar helt individernas egna upplevelser i ämnet. Den process som individen går igenom från frisläppning till att hitta ett arbete samt lyckas behålla anställning är av stor vikt för att förstå varför vissa återfaller, när andra inte gör det. Samtidigt visar forskningen på att de individer som erhåller en prosocial tro till samhället samt distanserar sig från andra kriminella personer lyckas med sin återhållsamhet. I tidigare studier saknas det emellertid f.d. förbrytares egna problematik med att behålla sin återhållsamhet samtidigt som personen behöver hitta andra sociala band som kan hjälpa till att leda individen i rätt riktning. Den forskningen som finns tillgänglig i Norden har även den gjorts genom insamling av registrerade data för att kunna följa vissa individer under en viss tid. Studierna har bidragit till information kring hur det kan se ut i välfärdsstater där arbetslöshet inte slår lika hårt på individen till skillnad mot vad arbetslöshet kan ge för resultat för personer i länder som USA. Trots detta visar forskning att individer med arbete löper mindre risk för återfall, men tar samtidigt upp problematiken med att inte kunna veta hur individen själv upplever situationen. Normer och värderingar är av vikt för att personen ska lyckas förändra sitt liv. Innehar inte individen detta finns det möjlighet att personen inte bryr sig om att försöka skaffa sig en anställning över huvud taget. Förevarande studie ämnar undersöka tidigare kriminellas egna upplevelser, något som saknas i tidigare studier gällande att vara och förbli återhållsam mot ett brottsligt liv i relation till att erhålla en anställning. Individerna i gällande studie kommer till skillnad mot vissa tidigare studier leva och bo i välfärdsstaten Sverige med stora möjligheter till hjälporganisationer, för att se om de själva upplever att en uppstrukturerad vardag med arbete kan vara en möjlig orsak till att inte återfalla i brottslighet.

Teori

Nedan presenteras de teorier som valt för att analysera studiens empiri. Teorierna har växt fram utifrån de verktyg tidigare kriminella behöver för att lyckas omvandla sitt liv till ett mer konventionellt liv. För att fördjupa undersökningen kommer även de faser en individ genomgår i sin förändringsprocess att teoretiseras. Kapitlet avslutas med en sammanfattning samt relevansen för undersökningen.

Återhämtningskapital

Begreppet återhämtningskapital introducerades av Cloud och Granfield (2001). Begreppet kommer från forskning kring naturlig återhämtning från missbruk men influeras av Bourdieu och Wacquant (1992) teori om socialt kapital. Teorin kring återhämtningskapital syftar till att beskriva hur vissa individer lyckas ta sig bort från missbruk av droger eller alkohol, alltså återhämta sig från missbruket. I denna studie kommer samma teori emellertid att användas för att förstå hur vissa individer lyckas minska risken för återfall i brott i samband med sysselsättning i form av arbete. Teorin valdes då den ger de verktyg en tidigare kriminell individ kan komma att behöva eller använda sig utav för att lyckas med sin livsförändring. Teorin skapar även ett ramverk för vad tidigare kriminella gör i samband med en lyckas återgå till ett konventionellt liv. De olika formerna av kapital reflekterar de hjälpmedel och verktyg en person använder för att ta sig bort från missbruk och/eller kriminalitet.

Cloud och Granfields (2001) teori kring återhämtning ska agera som ett hjälpmedel och förklaringsmodell för att förstå varför vissa individer lyckas ta sig ut ur missbruk på naturlig

väg utan professionell hjälp från rehabiliteringskliniker eller liknande. Teorin i analysen möjliggör att besvara forskningsfrågorna genom att visa på varför vissa verktyg är viktiga för tidigare kriminella och missbrukare. Resurserna och verktygen beskrivna av Cloud och Granfield i deras forskning skapar nya sätt att tänka och förstå individer som levt ett liv präglad av kriminalitet. Cloud och Granfield (2001) tar från sin forskning fram tre olika strategier som deras respondenter använde sig utav för att lyckas förändra sina liv. Strategierna för att minska risken för återfall är; att engagera sig i alternativa aktiviteter, sociala band till familj och vänner samt att undvika allt som kunde utlösa missbruket (Cloud and Granfield, 2001).

Att engagera sig i alternativa aktiviteter kan enligt Cloud och Granfield (2001) bidra till en förändrad struktur i individens liv. Genom nya engagemang i exempelvis arbete, religion eller utbildning visar respondenterna att nya aktiviteter kan bidra till att individerna kunde bygga nya strukturer i sina liv samt inte längre bli påmind om det förra livet. Aktiviteterna behöver i sin tur involvera individen till en så hög grad att de personen skapar sig en stark mening i livet för att inte återfalla. De nya sysselsättningarna kunde leda till stora omjusteringar för individernas relation till omvärlden samtidigt blev aktiviteterna oförenliga med brott eller missbruk.

Sociala band och nära relationer är en annan faktor som kan spela stor roll för att inte riskera återfall. Cloud och Granfield (2001) menar att nya, likväl som tidigare sociala band kan ge individer det stöd och hjälp som personen kan behöva för att lyckas skapa sig ett nytt liv. Genom alternativa aktiviteter och nya sysselsättningar menar Cloud och Granfield (2001) att individer lyckas skapa relationer som inte har någon samhörighet med deras gamla liv vilket kunde underlätta individens förändring till ett konventionellt liv. Tidigare sociala band som fanns kvar i deras liv som familj och vänner var även de av stor betydelse som stöd för att lyckas med sina nya liv. I stora personliga kriser är stödet från familj och vänner av stor betydelse för att individen ska lyckas förändra sig, vilket Cloud och Granfields (2001) respondenter vittnar om.

Den sista strategin är undvikande av det som kan utlösa ett återfall eller det som hindrar personen att återhämta sig (Cloud & Granfield, 2001). Detta är medvetna val som individen gör för att lyckas bryta sig loss från sitt förra liv. Valet att undvika vissa personer, platser eller aktiviteter hjälper individen att återfå kontroll över situationen för att inte återfalla. Genom att bryta upp med vissa relationer lyckades respondenterna i Cloud och Granfields (2001) studie minska risken för återfall betydligt. För att lyckas ta sig bort från människor eller platser som möjliggör eller påminner om sitt forna liv kan det ibland krävas att individen fysiskt flyttar på sig till en annan plats. Detta refererar Cloud och Granfield (2001) till som ”geografiskt botemedel”. Genom sin studie märkte de samtidigt att de individer som var beroende av ett kontaktnät för att kunna missbruka var mer benägna till att flytta på sig till skillnad mot de som med större enkelhet kunde utesluta vissa personer ur sina liv.

Cloud och Granfield (2001) menar att det är individens tillgångar och attribut som gör det möjligt för personen att lyckas ta sig ur en värld av beroende. Dessa tillgångar ser författarna som resurser eller kapital som hjälper individen att välja att återhämta sig och förändra sitt liv. Det är dessa former av kapital som Cloud och Granfield kallar för ”recovery capital” eller återhämtningskapital. Cloud och Granfield (2001; 2008) delar fortsättningsvis upp återhämtningskapitalet i fyra delar; Socialt kapital, fysiskt kapital, humant kapital och kulturellt kapital. Samtidigt introducerar dem ännu en form, negativt kapital (Cloud & Granfield, 2001:2008). Detta kapital innebär att vissa aspekter i en individs liv kan hindra personen att lyckas med sin återhämtning trots tillgång till andra positiva kapitalformer.

Socialt kapital innebär att tillhörighet i sociala grupper eller sammanhang ger individen vissa skyldigheter men även resurser och fördelar som personen senare kan använda sig av för att förbättra sina liv. De resurser som individen erhåller kan komma att utvecklas genom förbättrat levnadssätt och ömsesidig beroende i sociala relationer (Cloud & Granfield, 2001; 2008). De sociala banden som bildas kan sedan användas för att hjälpa individen överkomma svåra hinder. Socialt kapital är en betydande faktor vid livskriser då det kan komma att påverka de val, resurser, information och stöd som finns tillgängliga för individen att använda sig av när det kommer till att lösa sina problem (Ibid, 2001;2008). Socialt kapital kan vara känslomässigt stöd, förväntningar på en person, förtroende till andra eller andra tillgångar som personen kan behöva vid återhämtning eller för att ta sig bort från en viss situation. Detta sociala kapital kan användas i alla aspekter av livet, oavsett om det handlar om att tillfriskna från ett missbruk, skaffa sig ett arbete eller överkomma andra svårigheter i livet. Cloud and Granfield (2008) tar speciellt upp att förväntningar från andra och skyldigheter som individen har, är viktiga resurser som hjälper individen att skapa ett mer konventionellt liv. De individer som helt saknar eller endast har begränsat med socialt kapital har det betydligt svårare att påbörja eller upprätthålla sin återhämtning i motsats till de som har större tillgång till denna resurs (Ibid, 2008).

Fysiskt kapital för Cloud och Granfield (2001;2008) innebär att individen har tillgång till materiella tillgångar som kan generera ett skydd för personen. Skyddet kan användas om personen skulle behöva avsluta sitt arbete, flytta eller ta tjänstledigt för att lyckas att återhämta sig. De materiella tillgångarna i det fysiska kapitalet ger individen en stor fördel gentemot de som inte har några ekonomiska tillgångar att använda sig av. Individer som är finansiellt stabila äger ett fysiskt kapital (Cloud & Granfield, 2001;2008). Det fysiska kapitalet ger individen en chans att förändra sitt liv, en person som inte har några ekonomiska tillgångar har stora problem att leva i världen. Faktumet att vara utan fysiskt kapital kan få en person till att återgå i brott i hopp att kunna leva ett dragligt liv. Individer som redan har en bra ekonomi behöver inte återgå till brottslighet utan kan använda sig av sina resurser för att skapa sig ett mer konventionellt liv.

Humankapital gestaltar en mångfald av personliga attribut som hjälper individen att fungera i samhället, attributen kan användas som resurser för att åstadkomma utsatta mål för individen. Humankapital kan vara kunskap, förmågor, utbildning, fysisk och mental hälsa eller andra egenskaper som individen själv har förvärvat eller ärvt och som är av betydelse för att åstadkomma ett fungerande liv som samhällsmedborgare. Cloud och Granfield (2008) tar fram tre viktiga aspekter som de anser är av största vikt för att en person ska lyckas återhämta sig till fullo. Dessa tre inkluderar; ärftlighet, psykisk hälsa samt anställningsbarhet. Författarna säger att det genetiska arv en person har, kan få stor betydelse för en individs framtida psykiska och fysiska förmåga (Cloud & Granfield, 2008, s.1974). De vill samtidigt tydliggöra att det inte endast är genetik som spelar roll angående vem som påverkas att falla ner i missbruk. Den psykiska hälsan är även den sammankopplad med anställningsbarheten. En individ som lider av psykisk ohälsa kan ha större problematik med att vara en fungerande samhällsmedborgare med allt det innebär inklusive att erhålla samt behålla ett arbete. Individer som inte lyckas förvärva ett arbete får inte samma möjligheter att lyckas med sin återhämtning till samma grad som de med ett arbete. En individ som inte har den kompetensen som behövs för att vara anställningsbar saknar möjligheten till en legitim inkomstkälla vilket kan medföra att individen vänder sig till brottslighet för ekonomins skull.

Kulturellt kapital handlar om individens inbyggda kulturella normer samt förmågan att använda dessa normer för att stärka sitt egna intresse, tillgodose sina grundläggande behov

samt maximera sina möjligheter till att leva ett annat liv (Cloud & Granfield, 2008). Det kulturella kapitalet involverar de värderingar, övertygelser eller uppfattningar som kommer från individens omgivning. De individer som socialiseras in i konventionella normer eller de som lämnar motsägelsefulla normer bakom sig har större möjlighet att lyckas med sin återhämtning. Individer som länge lever i en exempelvis kriminell värld eller växer upp i ett kriminellt samhälle kan skapa sig normer som tyder på att det som individer gör är det rätta. Dessa normer måste därför förkastas för att individen ska lyckas leva ett laglydigt liv. Cloud och Granfield (2008) skriver att skapa sig nya normer som anpassas till ett konventionellt legitimt liv kan vara det absolut svåraste för individen att lyckas med. De som under en lång tid lever och verkar i en kriminell verklighet lär sig att anknyta med de normer som råder vilket enligt Cloud och Granfield (2008) kan uttryckas i rykte, respekt eller våldsamhet. Att lämna detta bakom sig kan skapa problem för individen då det kan vara familjen eller alla vänner som måste lämnas för att personen ska lyckas ändra sina värderingar.

Cloud och Granfield (2001) lyfter fram vikten kring förståelse, att ett stort innehav av en form av kapital inte automatiskt leder till att personen lyckas att återhämta sig. Författarna tar upp det faktum att många förmögna människor kan kämpa mot alkohol- eller drogmissbruk under lång tid utan någon framgång. Trots att de innehar ett stort fysisk kapital kan det finnas andra underliggande faktorer som påverkar dem samt fortsätter att göra dem sårbara för fortsatt missbruk (Cloud & Granfield, 2001). På samma kan det fungera för en kriminell person som innehar ett stort fysiskt eller kulturellt kapital, skulle individen avsluta sin kriminella bana kan denne förlora sitt kapital vilket inte alltid ses som ett alternativ. Fortsättningsvis anser Cloud och Granfield (2008) att återhämtningskapitalet ska ses som en intervallprocess. Individen börjar inte på noll utan det finns både en minus och plus sida i processen. Situationer där återhämtningskapitalet ligger på minus kallar författarna för negativt återhämtningskapital. Individer som innehar negativt återhämtningskapital hindrar individen för att helt återhämta sig trots att det kan finnas andra kapital som hjälper. Faktorer som räknas till negativt återhämtningskapital är enligt författarna ålder, kön, mental och fysisk hälsa samt inspärning på fängelse eller kliniker.

En individ som varit kriminell från unga år har i äldre dagar svårare att lyckas anpassa sig till ett konventionellt liv, om den unga personen inte slutar relativt tidigt blir det svårare att sluta senare i livet. Samtidig om en äldre person begår sitt första brott är det lättare att lägga det bakom sig och återgå till sitt konventionella liv. Kvinnor har aningen lättare att minska risken för återfall, Cloud och Granfield (2008) anser att detta beror på att kriminella kvinnor är desto mer stigmatiserade samt att det finns andra faktorer i deras liv, så som barnomsorg som gör att de lättare för kvinnor att välja ett laglydigt liv. Hälsan hos en individ spelar stor roll, individer med problematikens mental och fysisk hälsa kan ha svårt att ta sig ur ett missbruk. Missbruket bidrar till att individerna behöver leva ett kriminellt liv för att lyckas få tag i droger. Hälsan kan vidare göra att det är svårt att behålla ett arbete vilket även det kan agera riskfaktor för kriminalitet. Cloud och Granfield (2008) argumenterar vidare att inspärning för individer, speciellt i fängelse kan leda till att individen utvecklar cyniska tankar kring rättssystemet då de inte får den hjälp de behöver. Vidare kan personen i fängelse behöva ta sig an vissa värderingar som krävs för att överleva i fängelset men som inte sedan kan anpassas till livet utanför, vilket leder till återfall. Angående denna sistnämnda faktor för negativt återhämtningskapital måste läsaren beakta det faktum att fängelse i Sverige jämfört med USA skiljer sig åt markant. Trots det kommer alla faktorerna för negativt kapital tas hänsyn till i undersökningen.

Exitprocesser

Återhämtning är endast en del för att individen ska lyckas skapa en livsförändring. För att lyckas omvända ett liv som präglas av kriminalitet till ett mer konventionellt liv, kommer individen att genomgå en process som uppvisas på diverse olika sätt. Helen Fuchs Ebaugh (1988) utvecklade en teori kring processen att lämna ett liv för ett annat, som förklarar individens väg vid livsförändringen. Teorin kan användas vid diverse olika typer av förändringsprocesser, i förevarande uppsats kommer förändringsprocessen fokusera på tidigare kriminella som vill leva ett mer konventionellt liv. Ebaugh (1988) ansåg att det inom forskning ägnats för lite uppmärksamhet gentemot individer som självmant gör valet att lämna sina centrala livssituationer, erhålla nya kunskaper och erfarenheter samt genomgå en identitetsförvandling. Med hjälp av sin forskargrupp valde Ebaugh (1988) därför att undersöka individer som valt att lämna sina centrala livsroller och därmed blivit så kallade 'exiters'. Forskarna upptäckte att det finns olika faser som individerna genomgick under exitprocessen, med detta underlag sammansatte Ebaugh en modell som innehöll fyra faser som beskriver förloppet av exitprocesser.

Första fasen innebär att individen innehar tvivel kring sitt levnadssätt, individen kan ifrågasätta sina val i livet, ångra sitt sätt att leva samt anförtro sig till sina anhöriga. Processen mot den andra fasen sker gradvis, den kan accelerera snabbt eller utvecklas under år. Individen kan även välja att testa att hålla sig borta från det nuvarande livet alternativt använda sig av andra strategier för att se hur livet kan se ut utanför från den nuvarande livssituationen. Individen är generellt beroende av stöd och hjälp av sina nära och kära i den första delen (Ebaugh, 1988).

Den andra fasen handlar om att leta efter alternativa lösningar till den existerande situationen individen befinner sig i. Fasen innebär att individen jämför de alternativ som finns att tillgå samt att väga för och nackdelar av alternativen mot varandra. I jakten på nya alternativa sätt att leva på är socialt stöd av stor betydelse för individen för att de ska kunna bestämma hur de ska förändra sitt liv. Denna fas innebär samtidigt att individen försöker identifiera sig med det alternativ som i högsta grad passar personens rådande normer, värderingar och förväntningar. Individen väljer sedan att öva på sin nya roll för att undersöka möjligheten till att passa in i denna nya livsvärld. Känner individen att denne kan identifiera sig med den valda livsrollen kan personen påbörja nästa fas (Ebaugh, 1988).

Den tredje fasen är vändpunkten vilket i regel sker i samband med en dramatisk eller stor händelse men behöver inte yttra sig på detta sätt. Det kan även vara små händelser eller förändringar som gör att individen väljer att ta steget vidare, bort från kriminalitet. Händelsen behöver inte nödvändigtvis vara positiv utan kan även en negativ händelse kan få individen att påbörja sitt nya liv. Personer som lever under svåra omständigheter kan känna att "bägaren rinner över" vilket gör att de fattar beslutet att förändra sina liv. Vändpunkten kan även användas för att visa omgivningen att individen menar allvar med att skapa en livsförändring. Ebaugh (1988) menar att de människor som nyligen valt att förändra sina liv kan inneha en känsla av rädsla inför det okända som finns framöver.

Den sista fasen är marginalsituationen. Individen kan känna att allt känns meningslöst och hopplöst, rädslan inför framtiden och att vara självständig kan infinna sig vilket gör personen väldigt sårbar. Individen måste känslomässigt ta avstånd från sin förra livssituation och skapa sig en så kallad ex-roll för att sedan möta världen med denna nya befattning. Att leva med en ex-roll kan innebära stigmatisering från samhället, men även höga förväntningar på personen.

Situationen skapar stor sårbarhet hos individen, återfall ligger nära i detta stadium. Befinner sig personen allt för länge i denna fas kan det skapa hälsoproblem för individen, för att klara av sin nuvarande situation är personen av behov av stöd från sociala band. Dessa band kan komma från nätverk som byggs upp i den nya rollen vilket kan komma från arbete, religion eller en ny hobby. Desto mer individen utvecklas i denna fas desto mer stabilitet infinner sig som en följd av inre bearbetning och yttre förändringar. Arbete, bostad eller nya sociala band är yttre förändringar som hjälper individen att skapa ett nytt levnadsätt (Ebaugh, 1988).

Ebaugh (1988) tar vidare upp ett antal faktorer som påverkar processen med hur uppbroten kan komma att ha för resultat eller utfall.

Tvång eller frivillighet i beslutet till att bryta upp från sin kriminella livsstil. En person som tar beslutet att välja bort ett liv i kriminalitet behöver starkt motivation till detta samt hög ambition till att skapa förändringar i livet. Individer tar ibland inte beslutet helt frivilligt utan kan det kan vara tvång av något yttre slag som påverkar individen till att förändra sitt liv. Olika tvång kan vara en rättegång, beslut om dom och fängelsestraff som påföljd vilket kan direkt påverka beslutet att skapa en förändring för individen. (Ebaugh, 1988)

Uppbrottet från den gamla livssituationen är en betydande faktor när det kommer till förändringen. Det är inte alltid en person har kontroll över uppbrotsprocessen då samhälls- eller organisatoriska faktorer kan påverka situationen. En person som döms till fängelse har inte full kontroll över situationen, personen måste göra ett uppbrott från sitt liv, samtidigt som personen inte kan komma eller gå som denne vill (Ebaugh, 1988). Uppbroten kan samtidigt behöva ske på flera olika punkter som grundar sig i en enda handling. En person som vill lämna ett kriminellt liv bakom sig kan komma att behöva bryta sig loss från sin familj eller sina vänner. Alternativt att personen måste flytta från sin hemstad eller försöka söka ett legitimt arbete och lämna en möjligtvis lukrativ inkomstkälla för en mer osäker (Ebaugh, 1988; Hedin et al. 2006).

En annan faktor som även den kan influera uppbroten handlar om ifall uppbrottet är socialt accepterat och önskvärt eller om det är stigmatiserat. De som väljer att bryta från en kriminell livsstil kan anses ta ett socialt accepterat beslut. Beslut som dessa har generellt stort stöd av nära och kära samt att det finns organiserade institutioner som hjälper individen att finna en bättre plats i samhället. Uppbroten kan även bli stigmatiserat av personer i omgivningen, en individ som växt upp i en kriminell miljö med vänner och familj i samma situation kanske inte sympatiserar med vad denne vill åstadkomma vilket minskar stödresurserna och gör uppbroten mer smärtsamt för individen (Ebaugh, 1988; Hedin et al. 2006).

Sammanfattning och teoretisk relevans

Cloud och Granfields teori kring återhämtningskapital tar upp de resurser som individer kan använda sig av för att lyckas skapa en förändring i livet bort från kriminalitet. Genom att finna alternativa aktiviteter i form av sysselsättning. Använda sina sociala band till omgivningen samt skapa en distans från kriminaliteten med allt det innebär, finns det en möjlighet att minska risken för att återfalla i missbruk eller kriminalitet. Författarna menar att strukturen i vardagen som kommer i samband med daglig sysselsättning hjälper individen att leva ett mer konventionellt liv. Aspekten kommer att undersökas i form av arbete och annan daglig aktivitet samt individens egna reflektion och erfarenhet av fenomenet. Tidigare kriminellas stöd från omgivningen i form av sociala band för att lyckas med sin återhämtning kan vara vänner, familj eller diverse olika organisationer som hjälper f.d. kriminella att omvända sina liv. Genom att kapa banden och distansera sig till det forna livet kan det hjälpa tidigare kriminella, då distansen ökar motivationen. Fortsättningsvis kan individer använda Cloud och Granfields diverse kapitalformer för att skapa en förändring. De olika kapitalen har

operationaliserats till mer begreppsliga former för att kunna appliceras i det vardagliga livet. På detta sätt skapas begrepp som enklare kan undersöka vilken tillgång till de olika kapitalen som individerna erhåller samt hur de väljer att använda dem oavsett om de är medvetna om det eller inte. Cloud och Granfield poängterar även att de individer som har tillgång till ett av deras återhämtningskapital kan lyckas med sin återhämtning men ofta är det inte tillräckligt. Genom denna teori kommer det undersökas om strategierna att engagera sig i ny sysselsättning i form av arbete i samband med socialt stöd och distans, kan hjälpa individerna att leva ett liv fritt från kriminalitet. De olika kapitalen återfinns även i tidigare forskningen som ligger till grund för denna studie. Socialt kapital i form av tillhörighet samt resurser för att stötta individen är ett genomgående tema under tidigare forskning. Även human samt kulturellt kapital återses i föregående studier, utbildning samt anställning är något som hjälper individen att fungera i samhället (Lockwood et al. 2012: Skardhamar & Telle 2009: Jolliffe & Farrington, 2008). Det kulturella kapitalet kan yttra sig i de värderingar och normer som gestaltar hur individen ser på samhället, samt hur viktigt det är för individen att förändra de värderingar som inte passar in i samhällets normer. Negativt återhämtningskapital är faktorer som kan vara av stor betydelse för individen angående att lyckas med sin återintegrering i samhället.

För att lyckas med sin förändring mot ett konventionellt liv samt återhämta sig från sitt förra liv behöver individen genomgå en process. Detta är något som Helen Ebaugh har ägnat tid att forska kring. Hennes teori om exitprocesser innebär att individen genomgår fyra faser där personen först väljer att förändra livet, för att sedan hitta alternativa lösningar till att leva ett annorlunda liv. Försättningsvis startar individen en förändring, vilket ofta företräds med en signifikant händelse för att sedan hamna i en svårare situation där individen måste välja att fortsätta framåt eller återvända. Forskning som kan relateras till detta finns i Shapland och Butts (2011) studie där de förklarar de olika processerna som måste genomgå innan individen själv kan anse sig leva ett laglydigt liv. Den process beskriven av Ebaugh kommer att appliceras på respondenterna i denna studie för att skapa en översikt av den process som individen kan komma att genomgå i sin livsförändring. De olika stegen individen upplever kan vara grund till varför vissa personer lyckas med sin förändring i jämförelse med andra. Ebaughs (1988) olika faktorerna måste även de beaktas för att öka förståelsen kring hur processen kan komma att utvecklas eller har sett ut för individen i sin process. Teorin ämnar skapa en förståelse för individerna i studien, samt över den process mot förändring personerna har genomgått. Studien fokuserar på att valet att förändra livet till något bättre, vilka metoder personer använder för att skapa förändring, huruvida det har inträffat händelser som hjälpt individen på vägen samt ifall individen lyckats ta sig vidare där svårigheter har uppstått.

Teorierna i samband med tidigare forskning ger en bild av vad en individ behöver i livet för att ha möjligheten till ett annat liv. Genom att undersöka de verktyg och hjälpmedel presenterade av Cloud och Granfield i samband med Ebaughs olika faser som tidigare kriminella genomgår skapas en bredare syn på innebörden av vad empirin visar. Återhämtningskapitalen visar vilka verktyg och resurser en individ behöver i livet samt hur de ska användas. Samtidigt visar exitprocesserna på vilka faser en före detta kriminell genomgår samt hur och när återhämtningskapitalens resurser kan komma att förvärfvas av individen eller vid vilket tillfälle verktygen kan användas. Tillsammans visar även teorierna hur livet ter sig för de individer som väljer bort ett liv i kriminalitet samt de svårigheter och problematiska vägar som personen måste gå för att lyckas skapa en livsförändring. Teorierna kommer därför att agera som utgångspunkt samt förse studien med begrepp att arbeta med utifrån den empiri som samlats in. Teorierna skapar en sammanhängande teoretisk ram som kommer att bistå för att lyckas besvara undersökningens syfte och frågeställningar.

Metod

Kapitlet kommer att presentera valet av metod, genomförande av insamling av empiri samt tillvägagångssätt som används för insamling och representation av population och data. Diskussion kring studiens källor kommer att föras samt vilka etiska aspekter som präglat studien. Kapitlet avslutas med att diskutera den valda metoden.

Metodval

Studien syftar till att undersöka före detta kriminellas egna tankar angående vilka faktorer som kan påverka dem positivt för att lyckas leva ett liv borta från kriminalitet. Iden är att förstå tidigare kriminellas egna upplevelser kring risken för återfall samt deras tankar kring återfall i relation till att inneha ett arbete. Av denna anledning har kvalitativ metod valts ut. Patel och Davidson (2011) anser att det är forskarens roll i kvalitativ metod att tolka och förstå individers egna upplevelser vilket denna undersökning ämnar göra. Studier av kvantitativ forskning har genomförts för att undersöka liknande fenomen som har bevisat att arbete får en positiv verkan för att minska återfallsrisken. Studierna har emellertid inte gett svar på individernas egna tankar och reflektioner av fenomenet vilket gällande uppsats riktar sig mot. Undersökningen vill skapa en bredare förståelse för ämnet samt vad som kan ligga bakom människors beteende och vilka deras drivkrafter är, därför passar kvalitativ forskning (Skärvad och Lundahl, 2016). Valet av insamlingsmetod landade på semistrukturerade intervjuer, detta gav möjligheten att ställa uppföljningsfrågor till informanterna samtidigt som intervjun har vissa bestämda frågor som ställs. Fortsättningsvis ger det möjligheten att ställa frågorna i en oorganiserad ordning, då vissa svar leder till en fråga som inte följer turordningen. Intervjuguiden är vidare uppdelad i arbetslösa respektive de med arbete vilket gör att alla frågor ställs inte till alla informanter (Skärvad & Lundahl, 2016).

Urval

Undersökningens empiriska material består av totalt sex stycken medverkande där varje individ har intervjuats separat. Populationen till denna studie är alla individer som levt ett kriminellt liv för att sedan beslutat att lämna det livet bakom sig. Individerna har kontaktats genom diverse stödorganisationer för tidigare kriminella som finns i landet. Kontakt med vissa respondenter gjordes med hjälp av handledaren för denna studie som har kontakt med kriminalvård samt en stödorganisation. Hans kontaktnät resulterade i att jag sedan erhöll hjälp att komma i kontakt med individer som valt att avbryta sin kriminella livsstil. Organisationerna kontaktades genom e-post med förfrågan att delta i studien samt att ett missivbrev skickades med för att ge större klarhet i studiens syfte. Sekretessen kring studien förklarades även i samma missivbrev. Vid kontakt med varje organisation ställdes frågan hur många respondenter som skulle tillfrågas, där ett utsatt maxantal på tre till fyra personer för varje organisation sattes som minimum. Detta för att skapa en större variation i urvalet då undersökningens syfte inte riktar sig till ett specifikt geografiskt område.

Urvalet blev därav ett bekvämlighetsurval baserat på att det egna kontaktnätet inte var tillräckligt brett. Ett sannolikhetsurval var inte heller en lämplig metod i denna studie då antalet respondenter inte var tillräckligt många eller enkla att finna. Bekvämlighetsurval görs när respondenter väljs för deras villighet samt möjlighet att ställa upp. Ett icke-sannolikhetsurval medför att studien inte går att generalisera eller dra slutsatser från som sedan representerar hela populationen (Bryman, 2011). Avgränsningen bestod av individer

som levt ett kriminellt liv samt erhållit tid på anstalt för brott de begått, utöver detta fanns inga specifika krav gällande deras könstillhörighet, ålder eller nuvarande arbetssituation.

Respondenterna

Johan 55 år, började missbruka som tonåring samt spenderade tid på ungdomsanstalt innan han fyllde 18 år. Har inte gått färdigt gymnasiet men erhållit diverse yrkesutbildningar genom Kriminalvården. Familjen består av hans halvsyskon som han har sporadisk kontakt med. Har genomgått omkring 11 behandlingar för att försöka bli kvitt sitt missbruk. Har haft eget företag samt varit anställd hos andra vid olika tillfällen i livet. Idag är han arbetslös med vissa kortvariga och tillfälliga arbeten.

Adam 33 år, testade samt utvecklade ett beroende av amfetamin vid 14 års ålder. Var aktiv i ett motorcykelgäng upp till 20 års ålder då hans son föddes. Adam gick aldrig färdigt gymnasiet. Han har återfallit vid olika tillfällen och sökt behandling för detta. Har kunnat arbeta vid olika tillfällen mellan återfallen. Är för tillfället anställd hos en stödorganisation för tidigare kriminella.

Viktor 28 år, han testade droger redan som tonåring, efter han gått färdigt gymnasiet tog missbruket fart och i samband med detta ökade kriminaliteten. Har testat olika arbeten men inte lyckats behålla ett arbete i mer än tre månader, arbetar idag för en stödorganisation för tidigare kriminella.

Henrik 30 årsåldern, började sin kriminella bana redan som barn, han har även ett missbruk i bakgrunden. Henrik gick färdigt gymnasiet och kunnat få och behålla arbeten under stora delar av livet. Han arbetar idag för en stödorganisation för tidigare kriminella.

Simon 35 år, klarade inte av gymnasiet, testade droger redan som ung men fastnade inte i ett missbruk. Har varit kriminell sen tonåren och anser själv att kriminaliteten är hans missbruk. Har arbetat mycket i sitt liv, började redan som ung tonåring att arbeta istället för att gå till skolan. Arbetstränar idag genom arbetsförmedlingen.

Karl 57 år, började använda droger vid 12–13 års ålder, gick ett år på gymnasiet innan han hoppade av och började arbeta istället. Missbruket eskalerade och han blev tagen för inbrott vid 23 års ålder. Därefter fortsatte missbruket och kriminaliteten fram tills han genomgick behandling och bildade sin familj. Återföll några år senare, detta återfall varande i cirka 13 år. Har haft olika arbeten samt långvariga praktikplatser genom livet, är idag arbetslös.

Datinsamling

Insamlingen av empiri utfördes med hjälp av telefonbaserade, semistrukturerade intervjuer.

Intervjuernas karaktär

Intervjuerna konstruerades genom en semistrukturerad karaktär, detta då intervjun skulle följa en viss standardisering med vissa förvalda frågor då den information som var av intresse inte fick bli förbisedd eller bortglömd. Samtidigt var det av stor betydelse att låta respondenterna tala fritt. Som intervjuare skapades även möjligheten att ställa frågorna i den ordning som passade individuellt till respondenten under intervjun. Alla respondenter hade inte samma sysselsättning dagligen eller liknande bakgrund inom det kriminella livet vilket även det

bidrog till att intervjun behövde vara lite mer standardiserad till sitt sätt. Uppföljningsfrågor är en del av semistandardiserade intervjuer (Skärvad & Lundahl, 2016), möjligheten till att ställa uppföljningsfrågor som kom upp under intervjun gav vidare värdefull information samt att svaren blev mer uttömmande i jämförelse med vad de blivit i samband med endast standardiserade frågor.

Den geografiska distansen till respondenterna var en anledning till att använda sig av telefonintervjuer. För att inte behöva resa dit där respondenten befann sig gjordes alla intervjuer över telefon för att minska restid men även andra kostnader som finns i samband med intervjuer (Bryman, 2011). Andra faktorer som gjorde telefonintervjuer mer fördelaktiga var då studiens syfte kunde i vissa fall anses vara genanta, där ansikte mot ansikte intervju kunde gjort respondenten undvikande i vissa svar. Svaren kunde samtidigt påverkats av att respondenten svarar det personen tror att intervjuaren vill höra, detta undviks eller minskas drastisk i samband med telefonintervjuer (Bryman, 2011). Ansikte mot ansikte intervju kan dock vara att föredra vid känsliga frågeställningar då det får personen att öppna upp sig mer. Detta bidrog till att intervjuaren behöver anstränga sig lite extra för att vinna förtroende över telefonen för att respondenten ska känna sig bekväm. Samtidigt finns det risk att missa vissa uttryck eller gester som respondenter ger, vilket gör att intervjuaren måste lyssna koncentrerat för att inte missa vissa tvetydigheter (Bryman, 2011). Trots vissa negativa aspekter valdes telefonintervjuer då denna studie genomfördes år 2020 i samband med utbrottet av viruset SARS-CoV-2. Som intervjuare ansåg jag inte det fanns tillräckligt starka skäl att utsätta mig eller respondenterna för risken att smittas eller föra vidare smittan. Genom starka förberedelser samt samförstånd mellan mig och respondenterna genomfördes intervjuer över telefon där ansträngningar och fokus under intervjun möjliggjorde att resultatet är av sådan betydelse att den är värdefull för studien.

Operationalisering och intervjuguide

För att lyckas besvara studiens syfte och dess sammanhörande frågeställningar kodades de teoretiska utgångspunkterna utifrån teman och bröts ner i mindre delar som sedan gjordes om till intervjufrågor. I kodningen valdes huvudbegrepp ut från teorierna, Clous och Granfields återhämtningskapital kodades utifrån de stora kapitalen. Ebaughs exitprocesser kodades utifrån de faser som beskrivs att individen genomgår. Kodningen gjordes för att lättare kunna analysera empirin med hjälp av teorierna. Intervjuguide användes vidare för att inte missa viktiga aspekter, alla respondenter fick liknande eller samma frågor samt att svaren inkluderade de ämnen som undersöktes. Intervjuguide bestod av öppna frågor med fria svarsalternativ, detta för att respondenternas egna upplevelser och tankar kring fenomenet var av betydelse i studien. Intervjuguidens utformning gav vidare respondenterna möjligheten till att vidareutveckla sina svar samt göra de mer detaljerade om de önskade. Hade respondenterna svårigheter med att svara eller utveckla sig fanns vissa uppföljningsfrågor nedskrivna samt att det fanns möjlighet att använda sig av spontana uppföljningsfrågor som skapades under intervjuns gång. Tillvägagångssättet gjorde att empirin som samlades höll den struktur och tematiska sammanhållning som möjliggjorde besvarandet av frågeställningarna. Respondenterna hade fortsättningsvis möjligheten att fritt tolka och besvara frågorna utifrån sina egna uppfattningar och upplevelser.

Genomförande

De sex personer som medverkade i studien har alla olika bakgrund i kriminalitet, den gemensamma faktorn är att alla deltagare har bestämt sig för att förändra sina liv. Varje

intervju tog cirka 40 till 60 minuter beroende på hur mycket respondenten ville tala om respektive samtalsämne. Före varje intervju fick respondenten ta del av sekretessen som råder gällande det insamlade materialet. Alla respondenter är och förblir anonyma, de kan när som helst välja att avbryta sin medverkan i studien samt att deras medverkan är helt frivillig. Intervjun spelades in för att förenkla transkriberingen vilket alla respondenter accepterade, under intervjun gjordes noteringar som sedan lades in i samband med transkriberingen som skedde efter varje intervju. I första frågan i varje intervju var alltid den samma där respondenten ombads att berätta lite om sig själv och sin bakgrund. Utefter detta ställdes frågor i valfri ordning, detta för att intervjun skulle likna ett samtal mer än en utfrågning kring individens liv och tankar. Att föra intervjun så det kändes mer som ett samtal gjorde att respondenterna verkade känna sig tryggare med att berätta om sina upplevelser. Att genomföra intervjuerna över telefon kan göra att vissa aspekter går förlorade men detta tillvägagångssätt gav även vissa fördelar för att överkomma förlorad mimik och gester. På grund av min egna avsaknad kring kriminalitet och vad det livet kan innebära medförde intervjuguiden att varken jag eller respondenten svävade iväg allt för mycket in på saker som inte var av betydelse för studien. Stor vikt lades på att behålla den professionaliteten, genom att inte visa allt för mycket känslor kring brott som begåtts. I de två första intervjuerna märktes att en av frågorna uppfattades helt annorlunda av respondenterna gentemot de egna intentionerna, vilket gjorde att flera uppföljningsfrågor fick ställas till dem för att sedan skriva om frågan till resterande respondenter. Kvale och Brinkmann (2014) lyfter vikten av att anpassa frågorna då samma fråga kan betyda olika saker för olika människor vilket märktes tydligt i detta fall.

Etiska övervägande

I genomförandet av denna studie har de fyra grundläggande aspekterna av etiskt övervägande från vetenskapsrådet (2002) tagit i beaktning vid insamlingen samt presentation av empiri. De fyra aspekterna är delar av individskyddskravet som finns för att skydda samhällets medborgare från både opassande insyn samt någon form av kränkning. Aspekterna har sammanställts till informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet har uppfyllts då alla deltagare på förhand samt vid varje intervju fick erhålla information kring studiens syfte. Att deras medverkan var helt frivilligt samt att de hade möjligheten att avbryta sin medverkan och rätten att avstå från att besvara vissa frågor. Samtyckeskravet uppfylldes då alla deltagare frivilligt fick välja att medverka samt att de fick information före varje intervju att detta var något frivilligt som respondenten hade möjlighet att avbryta utifall personen skulle vilja detta. Försättningsvis har alla namn i studien bytts ut. Kontaktuppgifterna har hanterats på ett sådant sätt att utomstående inte har någon tillgång, samt att uppgifter som skulle kunna identifiera en person har inte använts. Nyttjandekravet innebär att informationen som respondenterna ger inte får användas för icke-vetenskapliga syften eller för att ta några beslut angående den enskilda individen vilket har uppfyllts. Alla deltagare har även fått information kring studiens process samt erbjudits tillgång till studien innan samt efter publikation (Vetenskapsrådet, 2002).

Databearbetning

Bearbetning av materialet har skett som en löpande process, studien följde Patel och Davidsons (2011) råd att föra anteckningar kring tankarna som dyker upp under insamlingen av sin empiri. Patel och Davidson (2011) nämner försättningsvis vikten av att påbörja analysen redan efter varje intervju, detta medför att personen som genomför studien lätt kan upptäcka brister i intervjun. Vidare kan det hjälpa till att inse att det finns mer information som kan

hjälpa studien i en annan riktning. Sättet att hantera intervjuerna valdes vidare eftersom när intervjun precis har genomförts var det enklare att arbeta med materialet i jämförelse om längre tid går förbi som gör det lätt att glömma vissa faktorer.

Empirin har vidare analyserats utifrån ett hermeneutiskt perspektiv. Tolkningen av text inom hermeneutiken innebär en process där delarna tolkas utifrån en vag uppfattning kring helheten för att sedan tolka helheten utifrån delarna, i enlighet med den hermeneutiska cirkeln (Kvale & Brinkmann, 2014). Cirkelperspektivet skapar en djupare förståelse för fenomenet och meningen som finns av det insamlade materialet. Genom att testa deltolkningar mot helheten samt andra texter skapas nya tolkningar och nya underliggande meningar. Genom varje tolkning av texten skapas en ny förståelse samt kan utöka innebörden av meningen. För att få fram den sanning som finns i det empiriska materialet behöver tolkning av texten ske som en process där olika tolkningar görs mot diverse delar av texten, objektivitet är viktigt i denna del för att meningen inte ska gå förlorad mot vad forskaren egentligen vill förmedla, men även den subjektiva sida där forskaren begrundar vad materialet egentligen innebär.

Inom den hermeneutiska analysen tar Kvale och Brinkmann (2014) upp ett tolknings sammanhang som behandlar teoretisk förståelse. De argumenterar för att ett teoretiskt ramverk bör appliceras på respondenternas mening. Kontexten gör att forskaren genom teorier och begrepp kan skapa förståelse av vad respondenterna menar med sina yttranden. I denna studie kommer återhämtningskapital samt exitprocesser användas, som teoretiskt ramverk för att skapa djupare förståelse över den förändringsprocess en individ genomgår för att bli fri från kriminalitet. Meningen med teoretisk analys är att ställa frågor kring det insamlade materialet med en teoretisk utgångspunkt vilket förenklas när intervjufrågorna är specifikt inriktade på utvalda teorier. Studiens intervjuguide har därav skapats utifrån de teorier som är relevanta för vald studie. Tolkning genom teori kan hjälpa till att bilda nya dimensioner av redan kända fenomen (Kvale & Brinkmann, 2014). En viktig aspekt har däremot varit att inte bli alltför påverkad av teorierna, det är alltid viktigt att lägga märke till aspekter som finns utanför det valda ramverket för att skapa djupare förståelse av fenomenet. Kvale och Brinkmann (2014) föreslår därför att de analytiska frågor som låg till grund för tolkningen ska vara tydliga samt följa den hermeneutiska ansatsen. Det är av stor betydelse att vara öppen för tolkningar och försöka se alla dimensioner av vad respondenterna vill förmedla. För att lyckas med sin teoretiska tolkning är det viktigt att teorierna inte är helt definitiva, samt att de inte måste skiljas åt, då detta kan bidra till att teorierna blir slutna och endast kan anpassas till vissa yttranden. Kan teorierna vara mer öppna skapas en större bas för att göra multipla tolkningar vilket hjälper forskaren att hitta sammanhang i materialet.

Metoddiskussion

Uppsatsen syftar till att studera arbetets betydelse för tidigare kriminellas samt deras egna upplevelser kring arbetsmarknaden. Studiens syfte bidrog därmed till att kvalitativ metod med hjälp av intervjuer var att föredra för att lyckas besvara mina frågeställningar. Anledningen till att intervjua personer för deras syn på arbetsmarknaden samt vikten av ett arbete i deras situation var då jag ville undersöka individernas egna upplevelser av arbete samt den svenska arbetsmarknaden. Tidigare forskning av samma fenomen visar att arbete är en stark källa till att minska risken för återfall, dock finns det en brist på forskning kring hur individen själv tänker kring ämnet. Bristen på tidigare forskning kring individernas egna upplevelser medverkade till valet av metod. Det bidrog till att förstå resonemanget som finns hos tidigare kriminella, varför de har problematik med att finna arbete, samt varför det är viktigt att erhålla en anställning när de lever i en välfärdsstat som Sverige. Fördelen med att använda sig av

kvalitativ metod är den tolkade och förstående dimensionen som finns enligt Patel och Davidson (2011). Respondenterna får en chans att beskriva sina egna tankar och upplevelser i ämnet, det är just deras egna reflektioner som är av vikt för att skapa en bredare bas kring varför arbete är viktigt för att lyckas förändra sitt liv. Nackdelar med intervjuer som insamlingsmetod kan vara att respondenternas egna reflektioner och upplevelser i ämnet kan ses som spekulativ. Analysen av intervjuer kan vidare ses som subjektiv där fokus ligger på att finna svaret på studiens syfte. Objektivitet är av stor betydelse för att tolkningen av texten ska bestå i att finna den mening som finns av det insamlade materialet. Empirin behöver tolkas utifrån olika aspekter, samt delen utifrån helheten samt helheten utifrån delarna för att skapa den objektiva sanning som finns i materialet (Kvale & Brinkmann, 2014).

Resultatet i förevarande studie går inte att generalisera till hela populationen då metoden är av kvalitativ art, däremot går det att studera de teoretiska utgångspunkternas användbarhet. Cloud och Granfields (2001:2008) teori kring återhämtningskapital beskriver de verktyg och resurser som tidigare kriminella behöver för att kunna integreras tillbaka in i samhället. teorin är till nytta för att förstå vikten av de olika aspekter som behövs för att en människa ska fungera som samhällsmedborgare. Ebaugh's (1988) teori kring exitprocesser hjälper till att skapa en bild över den process som individen genomgår i sin omvändning mot ett annat liv. Exitprocesserna förklarar den emotionella resan som före detta förbrytare behöver passera i sin resa mot återhämtning. Resultaten som bildas av förevarande studie kan komma att ligga till grund för vidare forskning genom sitt kunskapsbidrag. Respondenternas egna upplevelser och reflektioner möjliggör att besvara syftet samt frågeställningarna samt att förmedla väsentlig information.

Tillförlitlighet och källkritik

Tillförlitlighet och äkthet

Validitet och reliabilitet används inom forskningsstudier för att beskriva huruvida studien på ett korrekt sätt har undersökt det som avses att undersöka samt hur tillförlitligt studieobjektet är under insamlingen av empiri. Begreppen validitet och reliabilitet används i vanligare fall inom kvantitativ forskning. I kvalitativa studier kan samma begrepp användas men det är mer vanligt att tala om tillförlitlighet samt äkthet (Bryman, 2011). Tillförlitlighet delas upp i fyra kriterier som ämnar att stärka kvaliteten i studien, trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten att styrka och konfirmera (Bryman, 2011, s.354). Trovärdigheten har fastställts genom att använda sig av beprövade och acceptabla metoder under hela studiens gång. Vidare har Brymans (2011) överförbarhet skapats genom att fokusera på att presentera djupa beskrivningar kring studiens ämne och dess fenomen för att skapa en tillräckligt djup bas som gör resultaten överförbara. Pålitligheten i studien har skapats genom att vara transparent i hela skrivprocessen, där alla faser av utvecklingen av uppsatsen redogörs för, så att läsaren själv kan följa samt granska processens gång. Sista kriteriet för att skapa en tillförlitlig studie är genom möjligheten att styrka och konfirmera. Det innebär att forskaren innehar insikten att total objektivitet inte är möjligt, gör sitt yttersta att inte influera studiens gång eller resultat genom sina värderingar eller teoretisk utgångspunkt. Denna aspekt har uppfyllts genom att noga gå igenom materialitet, ha tillgång till andra individers synpunkter under studiens gång samt att värdera och analysera de egna åsikterna kring studien.

Bryman (2011) diskuterar även begreppet äkthet gällande att fastställa kvaliteten i en kvalitativ undersökning. Äkthet eller autenticitet som även används, belyser respondenternas del i studiens samt huruvida studien uppvisar en rättvis bild av vad respondenten förmedlat

samt deras åsikter. Autenticitet diskuterar på vilka sätt studien har bidragit med förståelse för individernas situation och deras sociala miljö. Har respondenternas bild av fenomenet förbättras i något avseende samt huruvida respondenterna har lyckats bilda en uppfattning kring hur de kan förändra sin situation och på vilket sätt det skulle vara möjligt. Fastställandet av äkthet har gjorts genom att inte på något sätt förvränga respondenternas ord och åsikter samt att studien har medfört att individerna reflekterat över sina situationer. Vilka möjligheter som finns för dem i samhället samt skapa en förståelse för dem i liknande situationer men även för motparten.

Källkritisk diskussion

Urvalsprocessen bestod till stor del av att kontakta organisationer som fanns till stöd för tidigare kriminella som valt att leva ett annat liv. Vissa kontakter erhöles även med hjälp av handledaren för gällande studie. Då det egna kontaktnätet varit obefintligt samt att alla medverkade är medlemmar i organisationer som gärna vill föra sin talan kring deras livssituationer finns det skäl att diskutera eventuella snedvridning denna typ av urvalsmetod kan innebära. Respondenterna valdes ut av organisationens egna medlemmar, de fick information kring vad studien ämnade att undersöka, därefter fick alla som hade någon form av inblick i situationen kring arbete och kriminalitet välja att medverka. Respondenterna i studien har alla levt ett liv i kriminalitet, deras arbetssituation däremot ser annorlunda ut för alla. Tre av respondenterna har idag en tillsvidareanställning för hjälporganisationer, resterande respondenter är antingen arbetslösa eller innehar tillfälliga arbeten eller praktik. Genom deras bakgrund samt erfarenhet av arbete gjordes en avvägning kring huruvida de kunde vara till hjälp att besvara undersökningens syfte och frågeställningar, ingen respondent som ville medverka blev avfärdad. Respondenterna i studien kommer från olika delar av landet, är i olika stadier av återhämtning och förändringsprocess vilket ger en bredare inblick kring studiens syfte. Valet att inte låta allt för många från samma geografiska område medverka gjordes för att kunna skapa en bredare informationstillgång, samt att studiens syfte inte var inriktad på ett geografiskt område som kan medföra att det antingen är lättare alternativt svårare för individer att erhålla ett arbete i en viss kommun.

Genom de som medverkat i studien går att konstatera att individerna inkluderade i studien kan på ett ärligt och uppriktigt sätt ge en pålitlig uppfattning kring deras reflektioner över anställningens betydelse för en ex-kriminell. Individerna representerar tillsammans sin egna grupp oberoende av varandra vilket leder till slutsatser att vid återskapande av studie skulle inte resultatet samt slutsatser förändras. Respondenterna besitter insikt i ämnet med tanke på deras bakgrund samt nuvarande situation vilket ger en tillförlitlighet kring deras uppfattning och upplevelser av Sveriges arbetsmarknaden för alla i samma gruppstillhörighet.

Det innebär att respondenternas upplevelser samt deras beskrivningar av fenomenet är väl förankrat i hur en anställning kan påverka en tidigare kriminells livssituation vilket även gör alla medverkade användbara gällande att besvara studiens syfte samt frågeställningar. Vidare bidrar deras kunskap och reflektioner till att inblicken i ämnet har ökat för likväl författare som läsare. Samtidigt ska det även finnas en ödmjukhet inför att inte alla i samma situation innehar liknande upplevelser som de medverkande, vilket gör att det kan finnas en risk, oavsett hur liten, att det finns annorlunda uppfattning vid tillfrågande av andra respondenter som leder till ett annorlunda resultat.

SARS-Cov-2

Under tiden för studies uppkomst, präglars världens ekonomiska utgångspunkt av utbrotten från viruset SARS-Cov-2, detta medför att arbetslösheten ökar på världsmarknaden likaså i Sverige. Gällande studie har i samråd med respondenterna därför valt att se utöver det problematik som viruset skapar för Sveriges arbetslösa. Fokus har lagts på hur situationen ser ut för de medverkande om viruset inte funnits. Anledningen är att skapa en förståelse för tidigare kriminellas situation som kan sträcka sig över en längre tidsperiod då förhoppningar finns kring att ett vaccin kommer finnas i framtiden.

Resultat och analys

Resultat och analys presenteras i studiens tillsammans för att minska risken för återupprepningar som kan ske vid separata redovisningar. Resultatanalysen börjar med anställningens betydelse för tidigare kriminella. Därefter sker vidare analys av materialet utifrån den teoretiska ramen, hela analysen kommer präglas av studiens tidigare forskning.

Anställningens betydelse

Förevarande studies respondenters perspektiv på arbete och sysselsättning uppvisar att de reflekterar över arbetets betydelse för deras återhämtning mot ett konventionellt liv. De medverkande upplever själva att en anställning kan bidra positivt i processen mot att leva ett liv från kriminalitet. Arbetets innebörd belyses varierande av respondenterna, tre av respondenter anser att arbete är viktigt för att individen ska kunna utvecklas i sitt nya liv. Simon berättar att; ”Med ditt arbete så växer du också som person tycker jag, man lär sig ta ansvar, ha någonting du brinner för och vill göra.”

Han beskriver innebörden av att skapa en mening i vardagen, en person som varit fast i kriminalitet måste finna en väg tillbaka mot ett mer vardagligt liv. Respondenterna vittnar om att arbete är en del av att lyckas ta sig tillbaka till ett konventionellt liv, något som stärks av tidigare studier. En anställning för en tidigare kriminell individ kan ha stor betydelse för personens förmåga att utvecklas och lyckas förändra sitt liv. En anställning efter att individen frisläppts minskar risken för återfall i brottslighet samt hjälper personen att hamna på rätt bana i livet (Lockwood et al., 2012; Skardhamar et al. 2009; Dales, 1976). Lockwood et al. (2012) studie visar även på att tidigare kriminella själva är medvetna om vikten av att införskaffa sig ett arbete för att inte återfalla i brottslighet eller missbruk.

Vikten av att vara självständig för att kunna utvecklas är något som påpekas som en faktor för att kunna fortsätta processen mot en ny livsförändring. Att finna en struktur i vardagen där daglig sysselsättning hjälper individen att inte falla tillbaka i gamla mönster är även det något som tas upp av de medverkade. Den dagliga sysselsättningen hjälper till att tillfredsställa individen för att inte bli allt för uttråkad som i sin tur leder till återfall i brist på alternativa aktiviteter. Karl beskriver det som följande;

Det finns en gräns för när man inte..., till slut så blir man så att gnistan kanske slocknar, du hamnar i din soffa. För vad händer när man inte har någonting att göra på dagarna. Det är precis som, tränar du på gymmet, slutar du träna så blir musklerna mindre och försvinner till slut ju. Får du ingenting att göra, inte känner någon motivation hur ska du kunna gå vidare och orka liksom. Jag tror det är den inställningen många av oss har. (Karl)

Att bara sitta hemma i soffan kan leda till minskad motivation för individen, samtliga individer innehar rädslan för att inte kunna aktivera sig och ha en sysselsättning dagligen. En strukturerad vardag är något som anses vara eftersträvansvärt för individerna. Struktur i vardagen är även något som Skardhamar och Telle (2009) tar upp i sin studie. Ett arbete tillför inte bara en inkomst för individen, det skapar även en mening och balans i vardagen som hjälper personer att behålla motivationen. Precis som Karl beskriver vardagen utan sysselsättning, försvinner motivationen att vilja förändras då livet utan kriminalitet eller droger kan komma att bli allt för ointressant. Rutiner och ansvar tas vidare upp av individerna, för att kunna fortsätta sin process mot ett mer konventionellt liv behöver individen känna ansvar samt inneha rutiner dagligen för att risken för återfall ska minska. Ett arbete skulle ge personer de rutiner som behövs för att vilja fortsätta sin omvandlingsprocess.

Ansvar belyses speciellt av två individer som innehar arbete inom stödorganisationer för tidigare kriminella, de känner en stark motivation i att hjälpa andra som försöker förändra sina liv. Ansvar för andra individers bostäder eller att vara en del av deras förändringsprocess motiverar respondenterna att fortsätta på den utsatta vägen de valt att följa. En sista aspekt som tas upp som motiverar individen att leta efter arbete, är det finansiella perspektivet. Att endast leva på socialbidrag ger inte tidigare kriminella den finansiella trygghet de behöver för att kunna leva ett konventionellt liv. Att inte kunna köpa de saker som personen vill eller att ha möjligheten till att kunna återbetala sina skulder, sätter stor press på individen som vill försonas med sitt förflutna. Lockwood et al. (2012) anser att vikten av en godtagbar lön är av stor betydelse för individer när de vill skapa en förändring. Individer som inte har tillgång till en regelbunden inkomst som sträcker sig utöver det socialbidrag som kan finnas, kan riskera att återfalla i kriminalitet av just detta faktum. Att kunna försörja sig själv anser flertalet respondenter vara av betydelse för den personliga utvecklingen samt att det bidrar till att leva ett mer traditionellt liv.

Jag har i och för sig hållit mig självförsörjande nu sedan december förra året med det här flyttjobbet jag haft, men det är ändå en timanställning och det är inte riktigt det jag letar efter. Jag letar efter en trygg tillsvidare anställning eller typ ett vikariat då på en längre tid så man kan slappna av lite, man vet att det blir inkomst varje månad, man vet hur mycket det blir varje månad, det blir ett helt annat liv då ju. (Karl)

Att vara självförsörjande bidrar till att personen känner sig obunden av de sociala institutioner som denne annars är så beroende utav. Flertalet av de medverkande tog upp det faktum att så länge personen är beroende av socialbidrag eller andra institutioner kan denne inte utvecklas och komma framåt i livet. Majoritetens av respondenterna reflekterade även över det faktum att inte alla känner som dem, angående att vara utan socialbidrag. Känslan över att behöva anpassa sig till institutioners regler och begränsningar kände inte de aktuella respondenterna var ett liv för dem. Trots att många av de medverkade inte för tillfället har ett arbete finns en önskan om att en dag inte behöva leva på samhällets bekostnad utan snarare återbetala den skuld de kan känna att de är skyldiga på grund av sina brott och misstag.

Något som inte betraktas i denna studies tidigare forskning är vikten av en bostad för personer som blir frisläppta från anstalt eller behandlingshem. Tre medverkande var, oberoende av varandra, överens om att bostad är den viktigaste faktorn för att kunna få rätsida på sitt liv. Samtliga ansåg att arbete var en viktig del i återhämtningen och uppbygganden av sitt liv, men en bostad är lika eller mer viktigt för att individen inte direkt ska återfalla i gamla mönster. Bostadens betydelse belyses i att individer som släpps från anstalter eller behandlingshem ofta inte har någonstans att ta vägen, en av respondenterna var hemlös vid tillfället för inspärning vilket resulterade i att vid tiden för utsläpp stod han återigen på gatan utan någon vidare hjälp från samhället i hans ögon;

Jag skulle nog säga att de..., arbete är jätteviktigt, men bostad. Speciellt när man åker ut från fängelse, jag kom ut från fängelset, hade ingenstans att ta vägen. Hur har staten tänkt att man ska klara sig då? Det finns ju ingen plan riktigt. (Simon)

Samtliga individer anser att arbete hjälper individen att strukturera upp sin vardag, ta ansvar samt skapar en möjlighet till självständighet. Däremot de som står utan bostad har stora problem med att finna ett arbete från första början. Samtliga medverkande känner även att samhället inte tar det ansvar eller ger den hjälp som tidigare kriminella behöver för att lyckas i livet. Individerna innehar en känsla av att de inte fångas upp direkt av samhällets organisationer i den utsträckningen som de själva önskar. Många beskriver olika insatser som samhället och oberoende organisationer bidrar med, försöken anses däremot vara något svaga,

ingen av de medverkande i denna studie kände någon stor tilltro till organisationer eller samhället under tiden för deras fängelsestraff.

Samtliga individer i studien är eller har varit medlemmar i diverse stödorganisationer som finns för tidigare kriminella. Organisationernas hjälp för individernas i deras process mot en livsförändring ses av majoriteten av de medverkande som värdefull och behjälplig. Organisationerna strävar efter att hjälpa tidigare kriminella att återfå en plats i samhället som fullvärdiga medlemmar där arbete är en viktig del för självförsörjning. Ett sätt att hjälpa dessa individer är genom samarbete med arbetsförmedlingen där personen kan erhålla lönebidrag så att potentiella arbetsgivare får bidrag på en del av lönen som betalas ut. Majoritetens av de medverkande ansåg att detta lönebidrag var en viktig del för att de skulle ha en chans att erhålla ett arbete. Att söka arbeten utan detta bidrag ansågs av vissa respondenter meningslöst.

De tycker jag, asså det är ett måste, utan den så hade vi nog sätt lite mer återfall i kriminalitet och droger. Det är meningslöst att söka jobb den vanliga vägen, de flesta behöver ha någon stöttning i alla fall de första, när man kommer ut ur anstalten.
(Henrik)

Endast en individ betraktade lönebidraget som en stigmatisk stämpling på personen som meddelade till omvärlden att individen var annorlunda.

Det är ingen som plockar in mig för jag har den ryggsäcken. Då måste jag ha lönebidrag eller nått sånt med mig och sätta en defekt på mig själv. (Johan)

Ryggsäcken i Johans berättelse representerar hans kriminella bakgrund, något som han alltid måste bära med sig och skapar en stigmatisk stämpel. Stigmat blir tydligare när han måste använda sig utav resurser som lönebidrag för att lättare kunna skaffa sig ett arbete.

Samhällets stöd är även något som poängteras av Lockwood et al. (2012). Utan samhällsinsatser får inte tidigare kriminella samma chans som alla andra att finna bostad eller arbete vid tiden för frisläppning. Samhällets insatser hjälper individer att finna bostad, bli anställningsbara ur arbetsgivares synpunkt samt att individer kan erhålla hjälp angående studier och yrkesutbildningar.

Majoriteten av respondenterna anser att lönebidraget är avgörande för deras chans att finna ett arbete. Trots detta har samtliga medverkande vid tid för undersökningen gett upp hoppet om att finna en anställning genom arbetssökningstjänster. Att söka ett arbete genom arbetsförmedlingens hemsida eller dylika sidor anser majoriteten är meningslöst på grund av sina belastningsregister. Respondenterna bedömde att stigmatiseringen som fanns på grund av deras bakgrund gjorde det omöjligt för dem att finna ett arbete. Chanserna till att erhålla en anställning grundades på det kontaktnät som individen själv byggde upp. Detta skapade i sin tur problematik för de individer som nyligen omplacerat sig till en ny stad. Vid beskrivning av tidigare anställningar var det ingen av respondenterna som varit helt ärlig mot sina dåvarande chefer med undantag där personen arbetat för sina vänner eller familjens kontakter. En av individerna kände sig även tvungen att ljuga för en arbetsgivare angående sitt belastningsregister. Vid tillfället när arbetsgivaren sedan fick veta att respondenten inte varit helt sanningsärlig resulterade detta i omedelbart avsked för individen. Endast en person ansåg att belastningsregistret inte var en problematik vid arbetssökning, däremot har denna individ erhållit arbete på en stödorganisation samt inte sökt efter andra arbeten efter beslutet att förändra sitt liv.

Livsförändring och återhämtningskapital

Socialt kapital

Respondenterna i undersökningen har varierande relationer till sin familj och släktingar. Under tiden för respondenternas kriminalitet samt pågående missbruk har det inte funnits ett specifikt mönster att se bland de medverkade angående att ha kontakt med sin familj samt lättare att förändra sitt liv. Tre respondenter har under sin aktiva tid fått barn, samtliga av dessa anger att känna ansvaret för ett barn inte varit tillräckligt för att de ska lyckas sluta med sitt missbruk. En respondent angav att när barnen meddelat att de ville ta helt avstånd från individen som konsekvens av hans handlande som det blivit påtagligt och en avgörande livsförändring tillkommit.

Så nu 2017 då fick jag ju meddelande av mina pojkar, först den ena sen den andre, att nu ville de inte ha med mig att göra mer förrän det blev en förändring i mitt liv, annars sa de upp kontakten helt liksom. Då blev jag rädd. (Karl)

Saknaden av sitt gamla liv med sina barn var även något som hjälpte Karl att stärka tron på att ett liv utan droger och kriminalitet kunde vara möjligt. En annan av respondenterna har haft ett långvarigt förhållande men sin nuvarande flickvän, som själv inte har ett missbruk eller kriminellt förflutet, han anser att hon alltid funnits där för att stötta honom. Trots att födelsen av hans dotter inte gav honom tillräcklig kraft att ge upp sitt missbruk påbörjades en process som innebar att desto mer medveten hans dotter blev desto mer villig blev han till att sluta. Han har även god kontakt med sin familj i dagsläget samt en bra vänskapskrets. Han själv anser att anledningen att han lyckades sluta i tidig ålder berodde på hans vänner och främst hans familj. På frågan vad som kan anses vara den mest betydande faktorn för att inte återfalla svarade han;

Kärlek, ja jag tror det, i mitt fall är jag helt övertygad om det för hade inte jag haft henne så hade jag nog inte kommit till insikt på det här sättet då hade jag gett fan i allt. [...] Sen om det inte är kärlek från en respektive men från andra, vänner, familj. Positivt och ärlig respons från omgivningen. Alla vill vi ju bli älskade. (Viktor)

Att vara omgiven av nära och kära är något som värdesätts högt av många, speciellt i svåra situationer. Sociala relationer och stöd från omgivningen kan agera som motivator för individen att vilja förändras (Berg & Huebner, 2011). De respondenter som inte har en nära eller stark relation till sin familj har haft olika upplevelser av att lyckas förändra sitt liv. Utan något vidare stöd från familj eller vänner har samtliga kommit till insikt att en förändring är ett måste, varpå de har självmant sökt hjälp för sitt missbruk alternativt sagt upp kontakten med sitt gamla nätverk. I dagsläget har alla medverkande ett bra kontaktnät med andra människor, främst med individer som befinner sig i liknande situation men även personer som inte har samma bakgrund. De känner själva att stötningen från vänner hjälper dem att komma framåt och skapar en vilja att förändras. Rocque et al. (2013) studie påvisar att de individer som har en bra relation med personer som inte har samma bakgrund eller problematik har lättare att förändras. Respondenterna i denna studie påvisar däremot att sociala band till andra människor är av stor vikt men det spelar ingen större roll vilken bakgrund den andra personen har. Många av respondenterna umgås endast med personer som befinner sig i liknande situationer, där distansen från droger och kriminalitet är av stor vikt för alla. Sociala band till andra individer är en viktig faktor för att lyckas hitta motivationen att förändra sitt liv, något som alla respondenter anser. Studier kring äktenskap samt registrerat partnerskap visar på att de individer som får många besök, speciellt av sin partner har lättare att förändras vid utsläpp. Studierna visar även att de med registrerat partnerskap har även dem en bättre chans att lyckas

i jämförelse med de som är gifta alternativt singlar (Bales & Mears, 2008; Ring & Westfelt, 2012; Savolainen, 2009). Förevarande studie påvisar däremot inte något samband som rör att de med sambo eller flickvän har lättare att förändras i jämförelse med de som är gifta eller är singlar.

Det sociala kapitalet kan även yttra sig i de resurser som individerna använder för att få en möjlighet till förändring. Många av respondenterna har valt att lämna sin hemstad bakom sig, detta för att skapa en distans till det gamla livet, något som även förespråkas av Cloud och Granfield (2001;2008). Det aktiva valet att undvika det som kan utlösa ett återfall är närvarande bland respondenterna i denna studie. En man berättar att hans pappa var bosatt långt från staden han växte upp i, trots en försvagad relation till sin pappa valde mannen att flytta hem till honom för att skapa en distans från sitt förra liv. Att ha en möjlighet att använda detta sociala kapital för att skapa distans i livet medförde att individen upplevde att det blev enklare att förändra livet. En annan man berättar att distans till sitt gamla liv var så pass viktigt för hans återhämtning att trots avsaknad av sociala resurser valde han att omplacera sig till en annan stad. Bristen på sociala band i den nya staden ledde dessvärre att mannen återföll i missbruk och kriminalitet.

Jag kan ju hitta tjack vart jag än kommer i hela världen i princip, jag vet ju precis vad jag ska titta efter eftersom jag är missbrukare så jag fixade ju detta givetvis. Och det tog tre veckor så hade jag förlorat mitt arbete, [...] jag hade förlorat mitt körkort och stod på gatan helt enkelt. (Adam)

Det sociala stöd som kan finnas från familj eller vänner berättar samtliga respondenter är av stor betydelse för att minska risken för återfall. Samtliga respondenter vittnar om att de skapar kontakter, antingen med nya gemenskaper från stödorganisationer eller kommer tillbaka till sina familjer för att få stöd och hjälp när de vill leva ett liv borta från kriminalitet och droger. Det sociala stödet blir som ett verktyg som individen kan använda för att inte falla tillbaka i missbruket eller kriminalitet. Genom att ha en annan individ att luta sig mot får individen den resurs som kan vara avgörande mot en livsförändring. Socialt stöd är ett verktyg som förespråkas av Cloud och Granfield (2001;2008). Genom denna resurs får individen den hjälpen som denne kan behöva för att skapa en livsförändring. Det sociala kapitalet består av relationer till familj eller vänner samt tillhörighet i sociala sammanhang. De resurser som tillhandahålls av det sociala kapitalet kan användas för att få stöttning samt hjälp att överkomma svåra hinder och problematiska vägar som tidigare kriminella möter under processen att förändra livet. De individer som saknar ett socialt kapital möter större hinder gällande att påbörja omvandlingen av livet i jämförelse med de som besitter stor socialt kapital. Avsaknad av socialt kapital återfinns även i förevarande studie i Adams berättelse, trots att han distanserat sig från sin hemstad, fanns det inga problem med att återgå till missbruket. Avsaknad av ett socialt nära nätverk ledde samtidigt till att han blev hemlös.

Fysiskt kapital

Fysiskt kapital för respondenterna i förevarande studie återfinns i vikten av en lön från arbete. Möjlighet till att leva ett konventionellt liv menar respondenterna kommer från att inneha en inkomst. Inkomsten möjliggör att individen kan leva oberoende av samhällets institutioner men även känna sig som självständiga samhällsmedborgare. Respondenterna var överens om att socialbidraget de kunde erhålla inte var tillräckligt för att vara funktionsdugliga medborgare i samhället. En medverkade beskriver det som;

[...] om du får 4000 kronor i månaden från soc, asså det är ingenting i princip det är precis så att man överlever. Och man ska ändå kunna leva ett helt funktionellt liv och sådana saker. (Henrik)

De individer som för tillfället var arbetslösa förklarade den problematik de och andra i liknande situation möter angående att inte kunna försörja sig själva. Samtliga berättade om att risken för återfall ökade i samband med att individen kände att det bidrag som de fick från samhällets organisationer inte var tillräcklig, för att kunna leva vad som ansågs vara ett normalt liv. En stor nackdel med att lämna det kriminella livet bakom sig var att inte längre ha möjligheten till att kunna handla samma saker som förut. En inkomst för individen blir även viktigt när personen försöker hitta alternativa aktiviteter att ägna sig åt. Att finna en annan sysselsättning i vardagen är något som Cloud och Granfield (2001) anser är av vikt för att minska risken för återfall. En respondent berättar samtidigt att enligt hans uppfattning är det många tidigare kriminella som ägnar sig åt att gå till gym och träna. Att inte ha en inkomst ställer dock till svårigheter med att kunna träna då personen behöver köpa mer mat, kläder samt gymkort.

Och de flesta som går ur kriminalitet de börjar gymma och då behöver man dubbelt så mycket mat helt plötsligt. Och då får man välja mat eller kläder och sånt därt och jag tror det är väldigt viktigt... (Henrik)

Att finna nya rutiner, som exempelvis att gå till ett gym med sina vänner, skulle kunna ge individen en ny struktur och mening med vardagen där arbete inte finns att tillgå. Att inte ha möjligheten att finansiera sin träning skapar däremot problematik som kan leda till ökad risk för återfall.

I Cloud och Granfields (2001;2008) teori kring fysiskt kapital, ska det vara de tillgångar en individ redan besitter som kan omvandlas till valuta. I rådande studie har det inte påträffats någon som redan besittit finansiella tillgångar i form av sparat kapital eller andra liknande materiella saker. Paralleller kan däremot dras till Cloud och Granfields (2001:2008) fysiska kapital i form av att skaffa sig ett arbete där en regelbunden inkomst ger individen finansiell trygghet vilket ökar chansen att leva ett drägligt liv. Respondenterna använder detta verktyg för att minska viljan att återfalla, då individen tjänar pengar så denne kan köpa de saker personen önskar sig vilket kan minska risken att återgå till kriminalitet.

Human kapital

Fyra av de medverkande saknar gymnasiekompetens, en av dessa har däremot fått diverse yrkesutbildningar genom kriminalvården under sin tid på anstalt. Samtliga av dessa fyra har arbetat i hög grad under sitt liv och besitter arbetslivserfarenhet. Ingen av dem anser att gymnasiekompetens skulle gynna dem i jakten på arbete idag och är ovilliga att fullfölja sina studier. Gymnasiekompetens kan anses vara en resurs som individen besitter för att öka sin egna anställningsbarhet i samhället. Cloud och Granfield (2008) argumenterar för att en individ behöver ett human kapital som stärker individens förmåga att erhålla en anställning. Fullständiga betyg från gymnasiet skulle kunna vara ett sådan attribut som sammanlänkas till human kapitalet. Respondenterna i förevarande studie är däremot inte intresserade av att fullfölja sina studier utan måste leta efter andra resurser för att lyckas höja sin anställningsbarhet. De två respondenterna som innehar en gymnasiekompetens samt en av de som saknar detta, har erhållit en tillsvidareanställning på en hjälporganisation för tidigare kriminella. Faktumet att de med fullständiga gymnasiebetyg faktiskt erhållit en tillsvidare anställning stärker Cloud och Granfields (2008) argument att denna typ av resurs faktiskt fungerar.

Genom sina kontakter och förra arbeten har alla medverkande goda referenser som de själva anser skulle bidra till att erhålla ett arbete. En av de medverkande har även en mentor som

hjälper honom att utbildas och leta efter ett passande yrke. Han anser att hans mentor är en värdefull resurs som hjälper honom i vardagen både med sin nykterhet men även i arbetssökning. Att få hjälp av en mentor kan samtidigt vara en aspekt som hjälper individen att minska risken för återfall (Jolliffe & Farrington, 2012). Att använda sig av en mentor som verktyg i jakten på ett arbete anser just denna respondent är en värdefull resurs som han kan ha nytta av.

Psykisk och fysisk hälsa diskuterades även med samtliga respondenter. Respondenterna vittnar om att de har vid tiden för intervju tillräckligt god psykisk hälsa för att ha möjligheten att leva ett konventionellt liv samt vara en fungerande samhällsmedborgare. Anställningsbarheten yttrar sig i attribut som individen besitter för att kunna förvärva och behålla ett arbete (Cloud & Granfield, 2008). Dessa attribut kan vara gymnasiekompetens, arbetslivserfarenhet men är även kopplat till den psykiska och fysiska hälsan hos individen. Samtliga respondenter anser att deras psykiska samt fysiska hälsa är vid god standard, en av dem beskriver sig som en förändrad person genom sin kriminalitet där tålamodet snabbare tar slut i jämförelse med hur han var som person vid tonåren;

Asså jag kan kanske inte jobba med alla jobb på grund av att asså, det har ju tagit sina svider, nu menar jag inte att jag blivit handikappad för det jag varit med om men man har blivit en annan person. Man kanske inte har samma tolerans som man hade tidigare eller vara lika ödmjuk som man var tidigare. Man förändras ju med sitt levande, eller mående man har på ett eller annat sätt. (Simon)

Detta erkänner individen kan bidra till att inte alla arbeten skulle passa hans personlighet, att sitta i kundtjänst eller liknande skulle därför blir allt för krävande för honom. En annan av individerna har sjukdomen KOL, han anser inte själv att han lider i den utsträckningen att det påverkar hans möjligheter att arbeta i en hög grad. Han kan däremot se att fysiskt tunga arbeten inte är något som han klarar av att utföra. Den största problematik med att skaffa sig ett arbete är enligt majoriteten sina belastningsregister. De anser att detta ställer till så pass stora svårigheter, att söka arbete utan kontakter är meningslöst. En respondent berättar även att bristen på körkort är hans största svårighet. En individ utan körkort är inte attraktiv på arbetsmarknaden i dagens samhälle och det är detta som gör att han har svårt att erhålla ett arbete. Han är därför aktiv med att försöka få tillbaka sitt körkort inom snar framtid för att öka sina chanser att erhålla en anställning. För att öka anställningsbarheten får även många före detta kriminella det tidigare nämnda lönebidraget från arbetsförmedlingen. Detta ska hjälpa dem att bli mer attraktiva i arbetsgivarens ögon vilket majoriteten av respondenterna håller med om.

Kulturellt kapital

Gällande den prosociala tron, normer och värderingar hos respondenterna, vill samtliga leva ett liv som en fullvärdig samhällsmedborgare med allt det innebär. Respondenterna talar öppet och insiktsfullt kring vikten att vara återhållsam från alla typer av brottsliga handlingar oavsett om det handlar om att bara ta en godisbit i butiken eller att åka pendeltåg utan att betala. De anser alla att vikten att vara skötsam är en av grunderna till att lyckas skapa en förändring i livet trots att det finns motgångar. Tankesätt kring samhällets rättssystem, lagar och regler kan även det påverka chanserna att förändra sitt liv. Wright och Crifford (2017) diskuterar legal cynicism samt hur det kan påverka individens chans till förbättring. Individer som inte respekterar eller innehar goda tankar kring samhällets ordning och regler har större chans att återfalla i kriminalitet. Vid undersökning av rådande respondenter diskuterades vilken syn som funnits i deras ungdom på polis, lagar och regler samt hur den synen ser ut

idag. Tre av respondenter är tydliga i sina svar angående hur deras syn på polisen har utvecklats. I ungdomen har det funnits ett stort förakt mot polisen som grupp, trots att det funnits vissa enstaka poliser som bemött dem vänligt. De övriga tre känner inte att de haft en respektlös attityd gentemot polisen då denna yrkesgrupp endast sköter sitt arbete;

Jag har alltid haft respekt för polisen, jag har haft det. Jag har alltid tyckt någonstans att de har ett jobb att sköta. Och jag har haft en sån katt och råtta lek, att ibland så vinner dem och ibland så vinner jag. Oftast så vinner jag (Adam)

Adam lägger stor vikt i detta uttalande att just han som person har haft respekt för polis då detta inte var normen i hans umgängeskrets. I dagsläget känner ingen av individerna något större förakt mot polisen, någon enstaka anser att i vissa geografiska områden fungerar polisen annorlunda gentemot andra platser i landet. Samtliga anser att en god syn på polisen är något som finns i deras vardag och omgivning. Cloud och Granfield (2008) lyfter fram i det kulturella kapitalet att de individer som förändrar en negativ syn på polis och regler har lättare att acceptera lagens legitimitet i vardagen. Angående Sveriges rättssystem samt utfärdandet och utförandet av straff är något som flertalet av respondenterna fortfarande förkastar. Majoriteten anser att straffen i landet är allt för dåliga och skulle behöva bli hårdare, speciellt mot ungdomar som begår sina första straff. Själva fängelsetiden beskrivs även som att spendera tid på en fulltrustad fritidsgård av en medverkande. När Adam fick frågan vad han ansåg om Sveriges rättssystem svarade han;

Jag har tyckt det var jättebra! Idag tycker jag det är rena skämtet, det finns så många kryphål i lagen. Polisen jobbar ihjäl sig, de tar dig och de tar dig och du får inget straff för det, det är sjukt asså och när du väl får ett straff så, herregud vilket bra straff. Jag trivdes som fan i fängelset ska jag säga. (Adam)

Samtliga respondenter har spenderat tid på anstalter, alla anser att straffen de har erhållit inte varit tillräckligt skarpa eller problematiska att utföra för att de ska ändra sin syn på kriminalitet och droger. Förmågan att ändra sin syn på rättssystemet och polisen har kommit vid andra tidpunkter i individens liv i samband med att personen valt att förändra sig. Även att personen har vuxit upp och mognat har varit en bidragande faktor som hjälpt individen att byta umgängeskrets dit negativa tankar kring lagen inte varit lika aktuella eller välkomna. Cloud och Granfield (2008) argumenterar för att individer som innehar normer som överensstämmer med det konventionella samhället är risken mindre för att begå eller återfalla i brottslighet. Deras synpunkter på normer och värderingar samt vilken effekt detta har på individen stämmer bra överens med respondenternas egna tankar idag. Däremot kan man tydligt se att vissa respondenter alltid haft en viss respekt för polisen. Trots detta har de fortsatt sin kriminella bana i livet vilket kan tolkas som att prosociala värderingar inte är tillräckligt för att individer ska vilja leva ett konventionellt liv. Tidigare studier instämmer med Cloud och Granfields (2008) teori kring kulturellt kapital genom att en individ som innehar en prosocial tro har större benägenhet att lyckas leva ett konventionellt liv. Tidigare kriminella som inte lyckas förändra sitt sätt att tänka kring samhället, dess regler och normer har större risk att återfalla i jämförelse med de som anpassar sig till samhället (Cuevas et al. 2017; Rocque et al. 2013).

Begränsningar gällande negativt återhämtningskapital

Samtliga individer i studien upplever inte att hjälpen på anstalt har varit tillräcklig för att de ska förändra sig vid utsläpp samt att många känner att straffen inte varit tillräckligt effektiva för att de ska avskräckas från att begå brott i framtiden. Cyniska tankar kring rättssystemet kan vara en grund till att hamna på minussidan i återhämtningskapitalet (Cloud & Granfield,

2008). Misstron till rättssystemets verkan ger en minskad effekt på viljan att förändras. Vissa respondenter har även beskrivit att bli inlåst, som en kortare semester från det vardagliga livet där de får möjligheten att vila och äta upp sig;

Men ju äldre jag har blivit desto fler gånger har det blivit skönt att ibland åka fast. Få komma in och vila sig, en tre till fyra dagar, få lite mat och sova lite och sen kanske då ibland så har man fått en månad, eller två månaders fängelse och så har man fått göra det på häktet så har man kommit ut, så har det blivit som en liten semester för en.

(Karl)

Samtliga individer innehar ett negativt återhämtningskapital angående Sveriges rättssystem då straffen inte är tillräckligt hårda eller bidrar med tillräcklig hjälp. Cloud och Granfield (2008) diskuterar i sin teori kring negativt återhämtningskapital genusfrågan. De anser att kvinnor är mer utsatta som kriminella eller missbrukare och har därmed lättare att lyckas förändra sig mot ett konventionellt liv. Detta faktum gör att alla medverkande i denna studie redan besitter ett negativt kapital. Att män skulle ha svårare att förändra sin situation var inget som någon respondent diskuterade. I förevarande studie fanns inga kvinnor tillgängliga för att intervjuas vilket leder till att genusfrågan i det negativa återhämtningskapitalet endast går att spekulera kring utifrån varje persons egna erfarenheter. Ålderdom var däremot en faktor som diskuterades av samtliga medverkande. Alla hade olika syner på om ålder skulle kunna vara ett hinder för att lyckas förändra sitt liv. Enligt Cloud och Granfield (2008) har en äldre livsstilskriminell svårare att förändras i jämförelse med yngre individer. Av de två äldre männen som medverkade i studien ansåg inte dem alls att ålder var en försvårande faktor för dem att skapa sig ett nytt liv. En av dessa män ansåg däremot att, finns det ingen annan faktor som driver en person att förändra sig, kan det vara svårare för en äldre individ att lyckas. Samma sak höll en av de yngre männen med om. Resterande av respondenterna ansåg i motsats till Cloud och Granfield, att ålder skulle kunna vara en positiv effekt som fick individen att lyckas sluta. Viktor berättar;

Samtidigt som ibland kan det ligga som en last, just när den här missbrukar hjärnan tar över, när den biten tar över kan den tala om för mig amen vafan du har många år kvar titta dem andra de slutade inte förens de var 40 typ och ändå lyckats rädda upp sitt liv amen ett sånt sjukt tänk kan jag få ibland. (Viktor)

Att han lyckades sluta som ung kan anses vara problematiskt och något som får honom att tänka tankar kring att återfalla. Viktor arbetar även dagligen med andra missbrukare som är betydligt äldre än han själv. Detta bidrar till att han ibland har svårt att hålla tankarna i styr, och har funderingar kring att börja använda droger igen, då många andra klarat av att sluta vid äldre ålder.

Cloud och Granfield (2008) diskuterar även att hälsa kan vara en faktor för att hamna på minussidan i det negativa återhämtningskapitalet. Redan diskuterat ovan innehar samtliga individer tillräcklig god hälsa för att ha möjligheten att införskaffa sig ett förvärvsarbete. Respondenterna anser inte att deras hälsa överlag skulle vara något större hinder för dem att skaffa sig ett arbete. Respondenten som lider av sjukdomen KOL anser inte att detta skulle vara en försvårande omständighet för honom att lyckas utföra ett arbete.

Exitprocesser och livsförändring

Viljan att förändras

Att lyckas förändra sitt liv kan liknas med en process som individen genomgår från att vara aktivt kriminell till att personen känner sig som en fullvärdig medlem i samhället. Processen kan se ut olika för alla individer, likaså hur individen kommer till insikt att en förändring behöver ske. Majoriteten av de medverkande kunde reflektera över faser som var starten för deras förändring. De kände att en omställning var nödvändig, några av dem lyckades skapa en förändring i nära anslutning till dessa uppkomna känslor medan andra tog betydligt längre tid på sig att komma vidare. Tidigare studier visar att om en omställning ska vara möjlig krävs att individen är villig till förändring och inte längre anser att ett kriminellt liv är rätt väg (Davis et al. 2012; Shapland & Buttoms, 2011; Ebaugh 1988). En av respondenterna hade inte samma tanke om hur uppkomsten av hans livsförändring skedde, då han ansåg att förändring föranleddes av en stor händelse. En av respondenterna började reflektera över sin ålder och kände sig manad till förändring för att han inte skulle fastna i den kriminella världen;

Jag är 35 år gammal och känner väl att man börjar få den där ah vad ska man säga, början på 30 års krisen eller vad man ska kalla det. Det är väl där det satte sig, att jag kände att ska jag få någon chans över huvud taget så är det nog nu jag ska börja ta den.
(Simon)

Hans tankar kring sin ålder gjorde att han påbörjade sin resa mot ett mer konventionellt liv i relativt snabb takt. Hans tankar leddes av frivillighet till förändring utan några yttre faktorer som var grunden till beslutet. Andra respondenter hade tankar kring förändring under längre tid men lyckades inte finna motivationen till att påbörja processen trots behandlingar och fängelsestraff. Att hamna i fängelse kan däremot vara en faktor som hjälper individen att skapa en omvandling, något som kan härledas till Ebaughs (1988) teori där hon kallar denna aspekt för yttre tvång. Detta upplevde vissa respondenter var anledning till att ta beslutet. Davis et al. (2012) menar samtidigt att en person som sätts i fängelse kommer inte att ändra sitt sätt att leva om inte viljan hos individen finns. Detta går att återse i respondenternas tankar kring deras insikter om förändring. Många respondenter har avtjänat en mängd olika straff samt genomgått ett flertal behandlingar utan att lyckas, då de själva inte haft en önskan kring förändring;

Jag har haft olika sorters behandlingar och fullföljt alla och har haft kortare på ett halvår, men det är ingen uppföljning utan när du går ut därifrån är det som du har fullgjort ett straff. Du har ingen uppbackning, du har bara drogfrihet ju. (Johan)

Genom sina aktiva år har Johan genomgått kring 11 behandlingar samt desto fler fängelsestraff men aldrig blivit tillräckligt motiverad eller tvingad till att förändra sitt liv. Han anser själv att bristen på efterkontroller av klienterna är en stor anledning till att han återfallit då det inte funnits något skyddsnet som fångat upp honom. En annan berättar däremot om hjälpen han fick genom att själv ta kontakt med socialtjänsten efter att han beslutat om att skapa en förändring i livet;

När jag ringde och bad om hjälp när jag satt i fängelset så sa hon socialsekreteraren att det är klart vi hjälper dig. Och först blev jag vansinnig, här har jag gått och varit hemlös i nästan 10 år och ni har inte kunnat göra piss för mig, men nu när jag håller på att dö då kan ni hjälpa mig. Och då sa hon att det handlar inte om det [...], det handlar om att du har inte varit villig att göra en förändring tidigare. Och då sjönk det in för mig, det stämmer ju. (Adam)

Trots att personen spenderat lång tid som hemlös vid låg ålder har han inte kunnat få hjälp för sitt missbruk då han inte velat anpassa sig efter de regler som finns inom socialtjänsten. Han upplevde efter detta samtal en stor lättnad över sitt beslut och hade lättare att rätta sig efter de regler som fanns då han verkligen ville omvända sitt liv. Viljan till förändringen blev därför en viktig aspekt för att kunna påbörja resan mot ett annat liv.

Respondenterna började även förändra sitt sätt att se sig själva, de ville ha en annan plats i samhället och började söka efter andra alternativ till ett kriminellt liv. Att börja identifiera sig med andra normer och värderingar samt leta efter alternativa lösningar kan återkopplas till Ebaughs (1988) andra fas i exitprocessen;

[...] det var först efter att min dotter var strax efter ett år när hon börjar prata, ah egentligen senaste året nu då. Det är lättare att behålla sin drogfrihet och motivation ju äldre hon blir känner jag så att hon är med mer och mer hon är en person i början var det typ spädbarn, nu är det en person, hon förstår, hon kan tänka själv. (Viktor)

Respondenten började identifiera sig som en bra förebild och förälder till sitt barn vilket gjorde att hans motivation blev starkare. Den andra fasen präglas även av socialt stöd som är viktigt i de båda första faserna för att individen ska kunna påbörja sin process (Ebaugh 1988; Davis et.al. 2011; Shapland & Buttom, 2011). Individen vill finna nya sociala sammanhang att identifiera sig med vilket samtliga respondenter har valt att göra genom diverse stödorganisationer för tidigare kriminella. På dessa platser får individen stöd från en omgivning som har liknande bakgrund och lättare kan relatera till deras situation. Samtidigt är skötsamhet och drogfrihet av största vikt i dessa organisationer, något som individen vill kunna identifiera sig med. Det sociala stödet kan komma från hela omgivningen, trots att nära relationer kan vara viktiga, kan det finnas tillräckligt stöd från organisationer eller arbete (David, et.al 2011). Vissa respondenter i studien hade inte tillgång till socialt stöd från nära relationer men finner att det stöd som de får genom organisationer är tillräckligt för att de ska ha kvar sin motivation. Andra berättar om att det sociala stödet alltid funnits hos dem i form av föräldrar, deras partner eller barn som har hjälpt dem att komma vidare i sin process. Genom dessa små steg i form av viljan till förändring, ett nytt sätt att betrakta sig själv samt uppsökandet av socialt stöd, går resan mot en livsförändring.

Vändpunkter

Även om det finns tvivel kring livssituationen samt att individen söker sig mot andra alternativ i livet kan det fortfarande krävas mer för att personen ska ta ett steg ifrån kriminalitet. Vissa respondenter har talat om att viljan till förändring finns, samtidigt så lyckas de inte ta steget mot förändring. Genom att en betydande händelse inträffar kan individen få den skjuts som personen behöver för att påbörja sin omvandling. Två respondenter vittnar kring just sådana händelser som fick dem att reflektera över sina liv. En av respondenterna befann sig i en kritisk hälsosituation där samhällets hjälp, som han desperat behövde, inte var tillgänglig för honom;

Jag blev allvarligt sjuk, och läkaren sa till mig att jag kommer dö om jag inte lägger av. Där blev det väldigt påtagligt för mig att jag inte ville dö. [...] Man får inte riktigt den hjälpen när man är missbrukare. [...] du är sjuk men det står 10 stycken andra här på kö som vill ha den behandling som du vill ha. Varför ska vi ge dig behandlingen före dem? Jag vill ju fortfarande inte dö, nej det är mycket möjligt att jag inte vill de men jag är fortfarande längst ner på listan och du måste göra en förändring. (Adam)

Insikten om att livet höll på att ta slut om en förändring inte gjordes, drev Adam till att självmant söka hjälp från samhället i form av socialtjänst och hjälporganisationer. En annan

respondent har mött sin vändpunkt i form av att riskera att bli lämnad av sina barn. När barnen meddelade att de inte längre ville vara en del av faderns liv blev det väldigt smärtsamt och påtagligt för individen. Han hade länge gått igenom faserna att vilja förändras men inte kunnat ta det avgörande steget. Barnens sociala stöd var så pass viktiga att behålla att respondenten började söka efter alternativ till ett annat liv. I samband med en arrestering två månader efter barnens meddelande, tog han beslutet att påbörja en behandling och i samband med detta förflytta sig långt från sin hemstad. Resterande av respondenterna kan inte minnas att det var en betydande händelse som mynnade ut i beslutet att förändra sig. De beskriver förloppet som en långsam process som funnits med dem under längre tid, där de längtade efter ett liv utan droger eller kriminalitet samt att återanpassas in i samhället. Henrik och Johan berättar;

För jag orkar inte ett liv i berg och dalbana längre, den ena dagen kan man ha det hur bra som helst man har liksom 100 tusen i fickan. Andra dan har polisen tagit alla ens grejer och gjort tillslag, tagit alla ens pengar och så där, så har man ingenting.
(Henrik)

...jag vill inte sitta inlåst det är vad de handlar om så är det liksom. Jag vill ju göra så rätt som möjligt.
(Johan)

Vad som fick dem att slutligen ta steget mot förändring kan de inte minnas som någon specifik händelse, utan förklaras mer som ett beslut som tagits i samband med att de under en längre tid tröttnat på att inte leva ett ordnat liv eller sitta inlåst på anstalt. Ebaugh (1988) tredje fas i exitprocessen är den avgörande vändpunkt som får individen att ta steget mot ett annat liv. Två respondenter minns dessa händelser tydligt och kan återberätta om deras känslor och tankar. Resterande respondenter kan inte dra sig till minnes att det var en specifik händelse som fick dem att starta sin förändring. Ebaugh (1988) menar att händelsen inte behöver vara dramatiskt eller direkt händelserik utan kan yttra sig i små sammanhang.

Ex-rollen

Studiens respondenter identifierar som före detta kriminella alternativt före detta missbrukare. För att lyckas skapa en livsförändring måste en individ förkasta sin förra roll och nu möta samhället som en ny individ. Genom att lämna det kriminella livet skapas därför något som Ebaugh (1988) kallar för ex-roll. Ex-rollen härleds till respondenterna i förevarande studie samt är något som uppenbart påverkar dem i deras vardagliga liv. Majoriteten anser att deras bakgrund och belastningsregister gör att de blir oattraktiva och stigmatiserade på arbetsmarknaden. Samtliga har helt gett upp om att få ett arbete genom exempelvis arbetsförmedlingens platsannonser och söker sig därför till andra sätt att förskaffa sig ett förvärvsarbete där arbetsgivare inte påverkas av individens förflutna.

Den vanliga vägen att gå asså är i princip omöjlig och sitta på arbetsförmedlingens hemsida och söka arbeten. Men jag har ju tagit kontakt med kris och sådana grejer och tänkte att kan inte jag göra praktik hos er så kanske jag kan få anställning. (Henrik)

Andra respondenter vittnar även om att genom sitt egna kontaktnät finns det viss möjlighet att få visstidsanställning då de blir anställda av personer som redan känner till dem. Ingen respondent har i dagsläget lyckas erhålla en tillsvidareanställning genom kontakter. En av respondenterna anser däremot att individer med en kriminell bakgrund ska belysa den vid arbetsintervjuer samt alltid vara ärlig mot potentiella arbetsgivare. Samma faktum är inte alla överens om, däremot har en av de medverkande förlorat ett arbete på grund av att han ljög om sitt belastningsregister.

Socialt stöd är viktigt för att respondenterna ska fortsätta känna motivation för att fortsätta på vägen i sitt nya liv. Genom sitt sociala nätverk i form av vänner eller familj finns det stöd att få berättar studiens respondenter. En omgivning som är stabil bidrar till personen lättare kan anpassas in i samhället och in i sin nya roll. Genom gemenskaper med andra individer som befinner sig i liknande situation kan respondenterna stötta och hjälpa varandra. Denna resurs kan respondenterna få genom stödorganisationer för tidigare kriminella. Samtidigt kan det finnas en poäng med att skapa en viss distans till det förra livet vilket respondenterna gör genom att inte umgås med aktiva vänner men även omlokalisera sig till andra städer i landet. Distans till sin gamla omgivning anser dem vara av stor vikt för att lyckas. Shapland och Buttom (2011) bekräftar även dem att distans från den gamla miljön samt de sociala band som fanns där är ett måste för att individen ska lyckas. Individer som medvetet gör valet att hålla sig borta från situationer som kan riskera ett återfall har större chans att lyckas (Shapland & Buttom, 2011). Ingen av de medverkande respondenter umgås idag med aktivt kriminella eller missbrukande vänner, vissa har gjort valet att flytta långt ifrån det gamla livet medan andra arbetar mycket närmare med människor i liknande situationer. Två av respondenterna har kvar vänskap eller relation med en individ som de varit aktiva tillsammans med. En av männen bestämde sig tillsammans med hans flickvän att sluta missbruka, de är idag gifta och stöttar varandra. En annan avslutade sitt missbruk i samband som sin närmaste vän, även han känner att de hjälper varandra att förbli nyktra. Shapland och Buttom (2011) poängterar, för att individen ska lyckas med sitt nya liv måste personen hålla sig borta från aktiva vänner, inte alla som varit det. Att lämna sitt gamla liv är svårt för individen att göra då det ofta är hela deras värld. Vissa respondenter beskriver att beslutet att förändra sig innebar stor ensamhet för dem, de vill inte tillbaka till droger eller kriminalitet men vännerna som fanns är något som saknas.

Man blir ju ganska ensam när man bryter med det kriminella det blir ju så att man tappar ju hela sitt... det var ju det enda man hade, de som var normala, inom citationstecken, dom finns ju inte kvar där längre och det är inte heller dem man vill umgås med när man håller på med knarket och så. (Simon)

Att känna en ensamhet i det nya livet kan vara en riskfaktor för att återfalla in i kriminaliteten då individer gärna omger sig med människor som denne trivs med. Det finns även dem som innehar en helt annan syn på vännerna i missbruket;

Vänner och vänner, jag skulle säga att jag har bekanta för du har inga vänner när du är ute i missbruket. Jag umgås inte med någon från mitt gamla liv. Det var något som blev väldigt påtagligt för mig, jag var tvungen att bryta all kontakt med alla. (Adam)

Att säga upp all kontakt med aktiva vänner förespråkas av forskare (Ebaugh, 1988; Shapland & Buttom, 2011; Rocque et al. 2013). Samtidigt väljer många av studiens respondenter att fortsätta befinna sig bland personer som nyligen gått ur ett missbruk eller kriminalitet. Faktumet att respondenterna klarar av att behålla sin egen nykterhet och återhållsamhet visar på att socialt stöd i samband med ansvar och motivation kan möjliggöra att individen inte återfaller trots relationer till andra som nyligen missbrukat. För att lyckas skapa sig en ex-roll krävs att individen börjar identifiera sig med en annan del av samhället och finner sig själv som en individ utanför kriminalitet. Om uppbrottet samtidigt är socialt accepterat av omgivningen förenklar det för individen att ta steget vidare (Ebaugh, 1988). Respondenterna hade varierande med väldigt lika situationer kring det sociala att förändra sitt liv. Det var ingen som upplevde att lämna det gamla livet sågs som oacceptabelt från omgivningen. Någon form av stöttning fanns inte direkt från de vännerna som fortfarande var aktiva, men beslutet att förändra sig var inte omstritt av omgivningen vilket det inte heller är i dagsläget vid påträffandet av gamla vänner.

Diskussion

Undersökningen fokuserar mot vilken betydelse arbete kan ha för tidigare kriminella i önskan om att komma bort från kriminalitet och leva ett mer konventionellt liv. Undersökning har genomförts med kvalitativ metod då tidigare kriminellas egna upplevelser kan ses som en saknad informationstillgång. Diskussionen kommer att föras utifrån tre stycken teman som uppkommit med utgångspunkt i de tre frågeställningarna.

Anställningens betydelse

Studien har visat att trots skilda bakgrunder, samt att respondenterna befinner sig på olika stadier i livet, värdesätts arbete av samtliga medverkande i deras process mot ett konventionellt liv. I samförstånd med vad tidigare forskning visar är arbete viktigt för att individen ska lyckas ta sig från ett kriminellt till ett mer traditionellt liv. En anställning kan ge individen ett flertal fördelar i livet, men något som respondenterna själva anser är av stor vikt är den dagliga sysselsättningen som arbete skapar. Daglig sysselsättning bidrar till en klar strukturerad vardag som ger individen motivationen att fortsätta framåt, något som respondenterna talar för. Sysselsättningen kan ses som att ägna sig åt alternativa aktiviteter som förespråkas av Cloud och Granfield (2001;2008) i sin studie kring återhämtningskapital. Alternativa aktiviteter anses vara väsentliga för att tidigare kriminella ska lyckas i sin process mot ett konventionellt liv. En individ som ägnar sig åt sysselsättning eller aktiviteter som inte är i samförstånd med ett kriminellt beteende har en ökad chans att lyckas i sin förändringsprocess. De individer som har en daglig sysselsättning erhåller samtidigt ökad motivation för att lyckas i sin process, i jämförelse med de som inte för tillfället har lyckats skaffa sig ett arbete, något respondenterna uppvisar medvetenhet kring. Respondenterna använder sig av arbetsförmedlingens tjänst kring lönebidrag samt sina egna kontakter för att införskaffa sig ett arbete. Alternativa aktivitet kan ses som ett verktyg som används för att minska risken att återfalla i brottslighet. Respondenterna använder sig även utav andra metoder för att skaffa sig andra aktiviteter så som att gå på gym eller engagera sig i organisationer som förespråkar ett konventionellt liv.

Att förlora sin motivation då vardagen inte innehåller tillräckligt tillfredställande aktiviteter gör att återfallsrisken ökar för en person som tidigare levtt ett liv utanför samhällets normer. De individer som befinner sig i Ebaughs (1988) marginalsituation har en stor risk för återfall vid motgångar samt avsaknad av socialt stöd från omgivningen. Motgångar kan yttra sig på ett flertal olika sätt, ett av dem kan vara att bli allt för uttråkad i sitt nya liv. Respondenterna beskriver med sina egna ord och reflektioner kring vikten av att fylla vardagen med meningsfulla aktiviteter. De känner själva att skulle vardagen bli allt för långdragen eller kort sagt tråkig, finns risken att individen vänder sig åt mer okonventionella aktiviteter. Samtliga är medvetna om arbetets betydelse för deras vardagliga struktur samt hur det kan komma att påverka deras vilja att fortsätta mot sina mål. Arbete ger även individen ett betydande ansvar som hjälper till att förmå personen att behålla sin anställning. Ansvar tas upp av vissa respondenter som en viktig faktor för att återfallsrisken har minskat för dem. Dessa respondenter har ett arbete som innebär att hjälpa utsatta individer, skulle de återfalla kan det bidra till att andra som ser upp till dem även de återfaller. De anser själva att deras arbete är så pass viktigt för personer med liknande bakgrund att de inte kan riskera att lämna det liv de lever idag, vilket ökar motivationen för dem men även för de individer som de hjälper.

En annan väsentlig del som arbete för med sig är den ekonomiska aspekten. En inkomst kan göra stor skillnad för en ex-kriminell som försöker anpassa sig till ett nytt liv i samhället.

Finansiell trygghet är något som samtliga respondenter eftersträvar eller vill behålla. Samtliga anser att en inkomst ger individen en stor fördel i sitt nya liv, deras tankar bekräftar även Lockwood et al. (2012) resultat kring vikten av inkomst för en tidigare kriminell. Cloud och Granfields (2008) teori kring fysisk kapital, fokuserar på de tillgångar som redan finns att tillgå en individ, detta fanns det problematik med att sammanfoga till förevarande studies respondenter då de inte själva ägde speciellt mycket tillgångar som kunde omvandlas till valuta. Respondenterna hade större fokus på den finansiella inkomst som kommer i samband ett arbete. Emellertid finns det hinder för de som missbrukar att skaffa sig ett arbete innan de genomgått en livsförändring som resulterar i nykterhet.

De individer med anställning kunde samtliga sympatisera med de som saknade en mer traditionell inkomst. Trots att många erhåller bidrag för att de ska klara sig, anses inte detta vara något som varken räcker till för att leva ett drägligt liv eller är tillräckligt tillfredställande för individerna. Bidraget gör att individen kan hålla sig flytande gällande mat och andra livsnödvändigheter men samtliga av studiens respondenter vill ha möjligheten att försörja sig själva. Respondenterna tar även upp det faktum att flertalet av dem har skulder som behöver återbetalas vilket inte är möjligt utan inkomst från ett arbete. Inkomsten bidrar även till att individen kan vara mera självständig från samhällets institutioner vilket kan hjälpa dem att utvecklas till en mer självständig samhällsmedborgare. Lockwood et al. (2012) diskuterar risken för återfall i samband med att inte erhålla en godtagbar lön som hjälper individen i dess vardag vilket även respondenterna diskuterar i samband med socialbidraget. Då individerna inte erhåller tillräckligt hög inkomst ökar det risken för återfall för de individer som gärna vill kunna leva ett tillfredställande liv där personen inte konstant hindras av otillräckligt fysiskt kapital. Att kunna ägna sig åt aktiviteter eller inhandla det som individen känner för är viktigt för respondenternas hälsa och välmående i deras process mot ett annat liv.

Integration på arbetsmarknaden

Respondenterna i studien hade samtliga en misstro till den hjälp och stöd som kommer från myndigheter vid tidpunkten då en person frisläpps från fängelse eller behandlingshem. Den generella tanken kring stödet som fanns var att den var undermålig och inte räckte till. Tre av de medverkade hade haft stora problem med att finna en bostad efter deras frisläppningar vilket i vissa fall resulterade i hemlöshet. De var alla överens om att en bostad måste komma före en anställning då en individ måste ha en trygg boplats. Samtliga respondenterna hade känslan av en viss övergivenhet från myndigheter vid vissa tidpunkter, där samhällets stöd inte fanns tillhands för dem. Vilket de själva såg som direkt stigmatiserade mot dem som grupp. Många har kvar detta tankesätt kring statens hjälporganisationer idag då de själva känner sig förbisedda eller att det stöd som funnits inte varit i närheten av tillräckligt för att individen ska lyckas förändra sitt liv. En av respondenterna däremot hade själv upplevt att stödet som kan finnas för individer i hans situation beror mycket på individen själv. Då han bestämt sig för att göra en förändring av sitt liv, gick han med på att följa de regler som finns inom socialtjänsten vilket resulterade han fick erhålla en lägenhet. Myndigheters hjälp kan för vissa ses som en typ av övervakning vilket de inte är beredda att leva med vilket ställer till problem för individen. Samtal med respondenterna visar även på en större oförståelse från en del av dem kring faktumet att socialtjänst och liknande inte är villiga att stötta de individer som inte är helt beredda att förändra sig. Att individen själv måste vara villig till förändring har även konstaterats av diverse studier samt Ebaughs (1988) undersökning kring exitprocesser (Davis et.al. 2012; Shapland & Buttom, 2011). För att en förändring ska kunna bli aktuell behöver individen själv välja den vägen att vandra på. När insikten om att förändring är aktuellt kan det samtidigt bli enklare för individen att anpassa sig till samhällets regler samt myndigheters återkoppling och bestämmelser. Vissa respondenter har reflekterat

över deras egna liv och beteenden samt vart det har fört dem i livet. Adam berättade kring hur han var tvungen att förändra sitt beteende för att få hjälp av socialtjänsten. Han valde därför att följa de regler som socialen satt ut för att en person ska vara behörig att erhålla en bostad. Hans förändrade sätt och reflektion över sina livsval möjliggjorde att han kunde skapa en livsförändring i livet. Andra respondenter har berättat om en ålderskris som blev påtaglig vilket fick denne att öka motivationen till förändring. Han ville inte bli en person som hade ett livslångt missbruk och fick därför en insikt om att en förändring i livet var nödvändig.

Att finna ett arbete som tidigare kriminell är inte alltid en enkel uppgift vilket många respondenter är smärtsamt medvetna om. Den problematik som tidigare kriminella möter på arbetsmarknaden har uppvisats i tidigare studier men lyser även starkt i gällande undersökning. Dales (1976) studie av frisläppta fångar visar att problemen kring att finna en anställning inte är ett nutida problem utan har funnits med under lång period utan att förbättras betydligt. Dales menar att tidigare kriminella som inte finner ett arbete efter frisläppning innehar en ökad risk att återfalla tillbaka i brottslighet, något som förevarande undersöknings respondenter innehar en medvetenhet kring. Det finns varierande sätt att finna arbete, på den svenska arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens sökningstjänst där majoritetens av Sveriges arbeten finns utannonserade är ett alternativ, något som däremot aktivt väljs bort av tidigare kriminella i studien. Under tiden för deras fängelsestraff har alla medverkade haft kontakt med arbetsförmedlingen men samtidigt haft känslan att det inte är någon mening att söka arbete inifrån fängelset. Samtliga respondenter känner även att det inte finns någon möjlighet att erhålla ett arbete genom arbetsförmedlingens sökningstjänst utan det är det egna kontaktnätet som gäller. Anledningen till att en tidigare kriminell endast kan få arbete genom kontakter anser majoriteten bero på deras belastningsregister. Deras bakgrund ansåg majoriteten ställde till så pass stora problem att de inte längre spenderade tid på att söka arbeten utanför sitt egna nätverk. Studien av Berg och Huebner (2011) visar på att de tidigare kriminella med goda sociala band hade en viss fördel i jakten på arbete då deras nätverk gärna var behjälpliga med att finna en anställning åt dem. Sociala band samt socialt stöd återkommer även i andra studier som en motivator för individer att lyckas förändra sitt liv (Rocque et al 2013; Cloud och Granfield 2001:2008). Det sociala bandet kan finnas i hela omgivningen, respondenterna upplever samtidigt att deras egna kontakter är den enda vägen att gå gällande att erhålla arbete. Samtliga respondenter har trots sin kriminella bakgrund en relativt bra arbetslivserfarenhet vilket har genererat i starka sociala band och därmed goda referenser för många av de medverkande. De anser själva att trots bristen på gymnasiekompetens hos en del av dem så bör deras erfarenhet av arbete samt vissa yrkesutbildningar de erhållit senare i livet vara tillräckligt bra för att kunna få en anställning idag.

De respondenter som sökt arbeten utanför stödorganisationer och eget nätverk har ingen av dem varit helt sanningsärlig mot sina arbetsgivare. De ansåg själva att det inte skulle bidra till något nyttofullt att vara helt ärlig, en respondent har även testat att förneka sitt register vilket bidrog till omedelbart avsked vid upptäckt. Endast en individ förnekade att belastningsregistret skulle stå i vägen för att erhålla en anställning, han ansåg själv att om individen var ärlig mot sin omgivning skulle det hjälpa snarare än att stjälpa för personen, vilket ingen annan höll med om. Belastningsregistret är uppenbart något som håller många individer tillbaka från att erhålla ett arbete. Respondenterna känner att samhället borde ta något ansvar gällande detta faktum för att underlätta för tidigare kriminella att integreras in i samhället, konkreta förslag saknas däremot från respondenternas sida.

Livsförändring

Otaliga studier har genomförts för att undersöka hur återfallsrisken för tidigare kriminella kan minska i samhället. Denna studie har genomgående undersökt återfallsrisken från individens perspektiv i relation till arbete. För att lyckas gå från en kriminell livsstil till en konventionell samhällsmedborgare måste individen genomgå en lång och svår process. Arbetets betydelse i denna process har visat sig vara stark men för att lyckas påbörja processen kan det krävas något mer. Studier visar att processen mot förändring börjar med individens vilja till att leva ett annat liv (Davis et al. 2012; Shapland & Buttnoms, 2011; Ebaugh, 1988). Viljan till förändring är något som alla medverkande är överens om är den viktigaste faktorn för att lyckas skapa en livsförändring. Den första fasen i Ebaughs (1988) exitprocess har alla respondenter genomgått, vissa har ansett att viljan till förändring kommer från yttre tvång som fängelse eller risken att förlora kontakt med sina barn. Andra respondenter berättar om att Ebaughs (1988) tredje fas, vändpunkten, har varit källan till att påbörja en förändring. Vissa individer vittnar även om att de själva genomgått faserna ett och två ett flertal gånger med varierande resultat. Ingen av studiens respondenter kan lova sig själva att de aldrig kommer att återfalla igen, emellertid berättar alla att finns inte den inre viljan, spelar stödet samt hjälpen från samhället och omgivningen ingen större roll.

Socialt stöd kan emellertid ha enorm betydelse för de individer som bestämt sig för att skapa en förändring. Det sociala stöd en person erhåller från familjen eller omgivningen hjälper individen under stora personliga kriser som det kan innebära att lämna ett helt liv bakom sig (Cloud & Granfield 2001:2008; Ebaugh, 1988). Sociala band minskar risken för återfall för individer genom sin stöttning. Cloud och Granfield (2001:2008) anser även att sociala band kan vara både nya likväl som äldre relationer så länge de inte har direkt samröre med ett aktivt kriminellt beteende, så kan hela omgivningen hjälpa personen att lyckas. De sociala band som respondenterna talar om är olikartade, vissa har sociala band till andra före detta kriminella där man hjälper till att stötta varandra, andra respondenter har endast kontakt med individer som står helt utanför den brottsliga banan. Rocque m.fl (2013) menar att det sociala stödet behöver finnas från individer som inte påminner om det förra livet för att den tidigare kriminella ska lyckas, något som denna undersöknings resultat tala emot.

Genom ett starkt socialt kapital får individen en viss tillhörighet som betyder både rättigheter och resurser men även skyldigheter och förväntningar (Cloud & Granfield, 2001:2008). En individ som lyckas erhålla ett arbete har ett ansvar att sköta sina förpliktelser gentemot sin arbetsgivare men även de personer som individen arbetar för. Detta ansvar för andra gör stor skillnad för de respondenter som erhållit arbete på stödorganisationer för tidigare kriminella. Samtliga individer besitter idag ett relativt bra socialt kapital, vissa har emellertid starkare kapital än andra. De individer i undersökningen som hade begränsat med socialt kapital förlitade sig istället på viljan och motivationen för att inte återfalla. Det sociala stödet för de som saknar nära relationer kommer från stödorganisationer som individen engagerar sig i. Här kan individer med liknande bakgrund samlas och hjälpa till att stötta varandra i vardagen.

Genom att börja identifiera sig med andra normer och värderingar har samtliga respondenter gått in i Ebaughs andra fas. Att söka sig till organisationer som tar helt avstånd från kriminellt beteende måste individen förändra sitt sätt att se på samhällets regler och normer. Genom att förändra sin legala cynicism ökar chanserna till att leva ett liv borta från kriminalitet (Wright & Grifford, 2017). Den legala cynismen kan även liknas med prosocialt beteende, som hjälper en tidigare kriminell att lämna det förra livet samt förändra sättet de ser på världen (Cuevas et al. 2017). Studiens respondenter har alla försökt anpassa sitt sätt att tänka kring samhällets lagar och regler men även anpassat sitt beteende till samhällets normer.

Genom insikt i att Sveriges rättssystem faktiskt behövs samt är ett bra system i jämförelse med andra delar av världen har deras legala cynicism förändrats. De olika stödorganisationer som finns för tidigare kriminella förespråkar ett fullständigt prosocialt beteende där ingen form av brottslighet eller sinnespåverkan är accepterad. Synsättet har alla respondenter accepterat samt applicerat på sina egna liv, där individen inte ens tar en godisbit i butiken då detta beteende inte kan anses vara acceptabelt. Det kulturella kapital som beskrivs av Cloud och Granfield (2008) handlar även det som de värderingar och normer som individen bär på. De personer som lyckas anpassa sina värderingar till omgivningen och samtidigt socialiseras in i ett nytt sätt att tänka och handla i samhället har större chans att lyckas behålla sitt nya liv i jämförelse med de som inte förmår sig att se på samhället från samma synvinkel. Hälften av respondenterna i förevarande studie uttrycker inte att det funnits ett stort förakt mot just poliser, dessa respondenter anser att de alltid haft en viss respekt för polisväsendet. Själva rättsväsendet i form av domstolar och straff har däremot varit något de förkastat och än gör idag. Respondenterna kan emellertid känna att de vill följa de lagar och regler som finns i samhället för att vara goda samhällsmedborgare. För att lyckas förändra sitt sätt att tänka kan det krävas att individen bryter med den omgivning som finns och skapar en distans till sitt förra liv. Distansen är en väsentlig del i Cloud och Granfields (2001:2008) återhämtningskapital. Metoden används av samtliga respondenter som anser att behålla de vänner som fortfarande är aktiva inom kriminalitet och droger skulle bidra till att de själva återföll igen. För att finna nya sociala band i omgivningen har respondenterna vänt sig till stödorganisationer som hjälper tidigare kriminella att förändra sitt liv. Att engagera sig i organisationer samt erhålla ett arbete hjälper individen att välja alternativa aktiviteter gentemot brottslighet eller missbruk. Dessa aktiviteter hjälper individen att skapa nya strukturer i livet och behöver samtidigt involvera individen till en så pass hög grad att personen får en stark anledning till att inte återfalla enligt Cloud och Granfield (2001:2008).

Slutsatser

Anställningens betydelse för tidigare kriminella yttrar sig i att en anställning ger individen en strukturerad vardag som minskar risken för att återfalla i brottslighet och droger. En daglig sysselsättning bidrar med att individen får en meningsfull vardag där kriminalitet inte har en plats, detta ökar chansen för individen att lyckas förändra sig. Fortsättningsvis har resultatet visat att den inkomst ett arbete genererar gör att individen kan växa som person och bli självständig från samhällets institutioner. En individ som försöker anpassa sig som samhällsmedborgare behöver känna en viss självständighet i livet där individen själv ansvarar för sig själv och samtidigt har skyldigheter gentemot andra. Respondenternas egna upplevelser i studien har visat att en anställning möjliggör en vardag som inte präglas av kriminalitet eller droger. Anställningen hjälper individen att fortsätta på sin livsförändring och gå mot ett mer konventionellt liv. Respondenterna berättar själva kring vikten av sysselsättning som grund för att erhålla en möjlighet till förändring. Fortsättningsvis vittnar respondenterna om de problem som de möter i vardagen i jakten på ett arbete.

Integrationen på en svenska arbetsmarknaden har visat sig vara en svår process för respondenterna. Samtliga respondenter har arbetslivserfarenhet, alternativt en bra gymnasiekompetens som till synes borde ge individerna en bra utgångspunkt gällande att finna ett arbete. Samtliga respondenter har emellertid ett belastningsregister som de själva anser är ett stort hinder för att komma ut på arbetsmarknaden. Respondenterna har nästan helt gett upp om att finna ett arbete utan egna kontakter, vilket minskar deras chans till att erhålla arbete betydligt. Trots att de har ett bra kontaktnät samt engagerar sig i organisationer som är till för att hjälpa tidigare kriminella är jakten på arbete svår och lång. Hälften av respondenterna har erhållit en tillsviðare anställning som ger dem en trygghet som den andra hälften saknar och desperat behöver i sitt liv. Majoriteten vill se någon form av förändring på Sveriges arbetsmarknad för att underlätta för dem som vill förändra sitt liv. Lönebidraget hjälper till en viss del, för att öka anställningsbarheten bland respondenterna, dock verkar den inte ta personerna hela vägen fram. Sammanfattningsvis är den gemensamma upplevelsen av integration på arbetsmarknaden att det är svårt utan lite tur och stor hjälp av ett socialt nätverk. Sveriges arbetsgivare ser inte blint på den som begått brott och de som valt att förändra sitt liv måste tyvärr bära sitt register i resten av sitt liv oavsett deras nuvarande intentioner.

En betydande faktorn för att en tidigare kriminell ska lyckas omvända sitt liv kommer inifrån individen själv. Finns inte viljan mot förändring hos individen kan en förändring inte ske. Det faktum att viljan styr är omtalat i både tidigare forskning men även i Ebaughs exitprocesser samt bekräftat av förevarande studies respondenter. Majoriteten av de medverkade individerna har försökt att skapa livsförändringar flertalet gånger i sina liv men återfallit av diverse anledningar. Den gemensamma faktorn som fått individen att skapa en förändring har emellertid alltid varit en inre vilja till att leva ett annat liv. Återfallen har kommit i samband med att individen mött motgångar i sin process mot en förändrad identitet. Arbete är en faktor som kan hjälpa personer att behålla sina nya liv, samtidigt visar resultatet att arbete inte är tillräckligt för att påbörja processen bort från ett kriminellt liv. Andra faktorer som hjälper individer att fortsätta i sin process är verktygen som kommer från Cloud och Granfield återhämtningskapital. De olika kapitalen stärker individen vilket även ökar dess motivation till att lyckas. Ebaughs exitprocesser skapar även förståelse för individens i deras process och kan vara behjälplig för att personen ska orka att fortsätta sin förändringsprocess.

Det teoretiska ramverk som använts i studien har reflekterat studiens utgångspunkt men även dess resultat. Genom att låta teorierna hjälpa till att analysera det resultat som givits har slutsatser kunnat dragits utifrån den situation som tidigare kriminella befinner sig i. Även vilka olika sätt en person kan komma att förändra sitt liv har belyst och diskuterats. Genom att applicera Cloud och Granfields återhämtningskapital på kriminalitet snarare än missbruk har en ökad förståelse skapats för vad en person med brottslig bakgrund kan behöva för att inte återfalla. Majoriteten av studiens respondenter har även haft en missbruksbakgrund i samband med sin kriminalitet som har varit beroende av varandra. Genom att använda sig av återhämtningskapitalen kan individer med bakgrund i både missbruk och kriminalitet få ökad insikt om vad som behövs för att förändra sitt liv. Ebaughs exitprocesser har vidare skapat en ökad förståelse för individens förändringsprocess från kriminalitet till en konventionell samhällsmedborgare. Hennes olika faser har hjälpt till att förstå vad en person måste gå igenom för att lyckas ta sig ur en situation mot en annan, samt gett läsaren en bättre bild över respondenternas egna upplevelser. Samtidigt finns det bevis för att Cloud och Granfields teori kring återhämtningskapital samt Ebaughs exitprocesser inte alltid kan förklara situationen för tidigare kriminella. Studiens respondenter har inga reflektioner kring att deras manliga kön skulle vara synonymt med mindre risk att lyckas, inte heller kan alla se att ålder är en försvårade faktor för att förändra sitt liv. Respondenterna har fortsättningsvis inte alla kunnat berätta kring de faser som Ebaugh förklarar exitprocessen med. Vissa individer har genomgått vissa faser men alla respondenter kan inte reflektera över alla faserna och se hur de har utvecklats.

Studiens metod och vidare forskning

Genom att använda mig av kvalitativ metod med ett bekvämlighetsurval kan inte respondenternas egna upplevelser generaliseras till populationen. Hade studien genomförts genom en kvantitativ metod med enkäter skulle generaliseringskravet uppnåts, däremot hade individernas egna upplevelser återigen gått förlorad precis som i studiens tidigare forskning. Däremot finns det en teoretisk generalisering eller användbarhet av resultatet som kan anses vara av vikt. Genom att låta människor själva berätta om sina tankar och reflektioner skapas en förståelse för individen som inte är möjlig i samma utsträckning genom kvantitativ metod. Respondenternas egna reflektioner och upplevelser gör det möjligt att studera hur en enskild individ faktiskt upplever fenomenet som studeras.

Förbättring av gällande studie hade kunnat göras genom ett betydligt större informationsinsläpp som gett en större bild av tidigare kriminellas situation på arbetsmarknaden. Vidare hade enkäter kunnat hjälpa till att komplettera studiens gång, något som det inte fanns möjlighet eller tidsrum för här. Studien har bidragit med en tillräcklig informationstillgång för att bli en källa som kan ligga till grund för vidare forskning. Genom uppföljningsstudier kan de medverkande respondenterna återigen få ge sina tankar kring hur livet har utvecklats från tidpunkten av denna undersökning. Fortsättningsvis kan studier utifrån arbetsgivarens synvinkel öka förståelsen för varför tidigare kriminella har problematik med att finna ett arbete. Likaså kan undersökningar kring statens myndigheter samt vad de gör för att hjälpa individer som står utanför arbetsmarknaden att integreras i den. Studien har samtidigt inte fokuserat på genusfrågan, studier kring skillnaderna som kan finnas mellan könen kan vara av betydelse, något som tas upp av Cloud och Granfield i deras negativa återhämtningskapital. Vidare forskning på rådande studie finns i enorma mängder, endast fantasin sätter gränser för vad som skulle kunna utforskas i samband med hur arbete kan hjälpa individer att förändra sina liv.

Litteraturförteckning

- Bales, W. D. & Mears, D. P. (2008). Inmate Social Ties and the Transition to Society: Does Visitation Reduce Recidivism? *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 45(3), 287–321. <https://doi.org/10.1177/0022427808317574>
- Berg, T, M. & Huebner, M, B. (2011) Reentry and the Ties that Bind: An Examination of Social Ties, Employment, and Recidivism, *Justice Quarterly*, 28:2: 382-410 DOI: 10.1080/07418825.2010.498383
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. Chicago, IL. University of Chicago Press.
- Carlsson, C. (2014). Continuities and Changes in Criminal Careers. (PhD dissertation). Department of Criminology, Stockholm University, Stockholm. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-100696>
- Cloud, W. & Granfield, R. (2001) Natural Recovery from Substance Dependency, *Journal of Social Work Practice in the Addictions*, 1:1, 83-104, DOI: 10.1300/J160v01n01_07 Hämtad från: https://doi.org/10.1300/J160v01n01_07
- Cloud, W. & Granfield, R. (2008) Conceptualizing Recovery Capital: Expansion of a Theoretical Construct, *Substance Use & Misuse*, 43:12, DOI: 13, 1971-1986 Hämtad från: <https://doi.org/10.1080/10826080802289762>
- Cramér, H, H. (2014) Inga enkla vägar ut ur brottslighet. Stockholms Universitet, hämtad från <https://www.su.se/om-oss/press-media-nyheter/pressmeddelande-arkiv/inga-enkla-vagar-ut-ur-brottslighet-1.175490>
- Cuevas, C., Wolff, K. T., & Baglivio, M. T. (September 2017). Self-efficacy, aspirations, and residential placement outcomes: Why belief in a prosocial self matters. *Journal of Criminal Justice*, 52, ss. 1-11. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2017.06.006>
- Dale, M. W. (1976). Barriers to the Rehabilitation of Ex-Offenders. *Crime & Delinquency*, 22(3), 322–337. <https://doi.org/10.1177/001112877602200305>
- Davis, C. Bahr, J. S. and Ward, C. (2012) The Process of Offender Reintegration: Perceptions of What Helps Prisoners Reenter Society. *Criminology & Criminal Justice* 13.4: 446-69. DOI: 10.1177/1748895812454748
- Ebaugh, H. (1988): *Becoming an EX: The process of role exit*. Chicago: Chicago University Press
- Gleicher, L. Manchak, S. M. & Cullen, F. T. (2013). Creating a supervision tool kit: How to improve probation and parole. *Federal Probation*, 77, 22–27. Hämtad 2020-04-02 från: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/77_1_4_0.pdf
- Hedin, U-C. Herlitz, U. & Kuosmanen, J. (2006) Exitprocesser och Empowerment. (Rapport 19) Kriminalvårdens huvudkontor, ISBN 91-85187-20-8 Hämtad: 2020-04-07
- Hirschi, T. (2002). *Causes of delinquency*. 9. Uppl. New Jersey: Transaction Publishers.

Jolliffe, D & Farrington, P, D. (2008) *Mentorskaps inverkan på återfall i brott*. (Rapport 2008:7) Edita Norstedts Västerås. Hämtad från BRÅ:
https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180007643/2008_7_mentorskaps_inverkan_pa_aterfall.pdf 2020-02-28

Kriminalvården (2018) Kriminalvård och statistik. Hämtad från Kriminalvården:
<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/kartlaggningar-och-utvarderingar/kos-2018.pdf>, 2020-02-21

Lockwood, S., Nally, J. M., Ho, T., Knutson, K. (2012). The effect of correctional education on postrelease employment and recidivism: A 5-year follow-up study in the state of Indiana. *Crime & Delinquency*, 58: 380-396. DOI: 10.1177/0011128712441695

Ring, J. & Westfelt, L (2012) *Återfall i brott: mönster i risken för återfall bland lagförda personer*. (Rapport 2012:15) Brottsförebyggande rådet, Elanders Sverige: Stockholm.

Rocque, M. Bierie, M. D., Posick, C. & MacKenzie, L. D. (2013) Unraveling Change: Social Bonds and Recidivism among Released Offenders, Victims & Offenders, 8:2: 209-230, DOI: 10.1080/15564886.2012.755141

Savolainen, J. (2009) Work, Family and Criminal Desistance. *The British Journal of Criminology* 49.3: 285-304. Doi: 10.1093/bjc/azn084

Shapland, J. & Buttom, A. (2011) Reflections on social values, offending and distancing among young adult recidivist. *Punishment & Society* 13.3: 256-82. DOI: 10.1177/1462474511404334

Skardhamar, T. Telle, K. (2009) Life after prison. The relationship between employment and re-incarceration. *Discussion Papers No 597*. Statistics Norway, Research Department

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad från:
https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Wright, A, K. and Gifford, E, F. (2017) Legal Cynicism, Antisocial Attitudes, and Recidivism: Implications for a Procedurally Just Community Corrections. *Victims & Offenders* 12.4: 624-42. DOI: 10.1080/15564886.2016.1179238

Zeidler, K (2015) *Arbetet ger oss mening med livet*. Arbetsliv, Stockholm. Hämtad från
<https://www.prevent.se/arbetsliv/halsa/2015/arbetet-ger-oss-mening-i-livet/>

Öberg, J (2014). *Högaktiva lagöverträdare*. Stockholm, brottsförebygganderådet. Hämtad från:
https://www.bra.se/download/18.6cde4de61493868542d63c/1415284486611/2014_Högaktiv_a%20lagöverträdare.pdf

Öberg, N & Sjöberg, M (2017) *Före detta kriminella måste få en chans till jobb*. Kriminalvården, hämtad från <https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/nyheter/2017/maj/fore-detta-kriminella-maste-fa-chans-till-jobb/>

Bilaga 1 – Missivbrev

Hej mitt namn är Elin Persson, jag skriver för tillfället min magisteruppsats i arbetsvetenskap på Göteborgs universitet. Jag har valt att studera hur integrationen tillbaka i samhället kan se ut för tidigare kriminella med huvudfokus på hur arbete relaterar till minskad risk för återfall.

Studien är främst fokuserad på om arbete kan vara en betydande faktor för att integrationen tillbaka i samhället ska vara lyckad, men även andra faktorer är av intresse för att se vad som hjälper tidigare kriminella att inte återfalla i brottslighet.

Jag skulle uppskatta om ni ville hjälpa mig att komma i kontakt med personer som skulle kunna tänka sig att medverka i min studie. Under rådande omständigheter förstår jag att det är aningen problematiskt, all kontakt får ske över telefon vilket jag är fullt redo att stå för. Jag har även full förståelse för att ni får många förfrågningar angående att medverka i studier men hoppas det finns någon tid över till just denna studie.

Deltagandet i studien är helt frivilligt och alla medverkande personer kommer att vara och förbli anonyma. Vill någon först ställa upp på intervju för att sedan ångra sig kommer all insamlad information raderas direkt. Jag kommer vilja spela in alla intervjuerna, men självklart är detta frivilligt. Ingen obehörig kommer att ha tillgång till denna information. Namnen kommer att bytas ut samt att det inte ska gå att identifiera någon genom det som sagt i ett samtal.

Hoppas jag hör från er

Vänligen
Elin Persson

Bilaga 2 - Intervjuguide

Bakgrund

Kan du berätta lite om dig själv och din bakgrund?

- Hur var din ungdomstid?
- Har du haft arbete tidigare i livet?
- Vad för typ av utbildning har du?
(- Om du inte tidigare arbetat eller studerat, hur kommer det sig?)

Hur spenderar du dina dagar idag?

- Arbete, studier

Kriminalitet

Hur ser din bakgrund i kriminalitet ut?

Varför valde du att träda ut ur ditt kriminella liv?

- Var det någon speciell händelse som ledde till beslutet?

Känner du att du idag lever ett liv borta från kriminalitet?

- Har du gjort det tydligt för din omgivning? Hur kändes det? vad tyckte dem?
- Umgås du med människor som lever kriminella liv?

Tror du att en person som varit kriminell under lång tid har svårare att förändra sig?

- Positivt eller negativt/ varför - varför inte

Fanns det nackdelar med att lämna kriminaliteten?

Hur har din respekt till polis, lagar och regler sett ut och hur ser den ut idag?

Hur ser du på Sveriges rättssystem idag?

Sociala band

Umgås du mycket du med vänner och familj?

Skulle du säga att du fått den hjälpen du behöver från samhället och organisationen?

- Socialt/finansiellt stöd

Arbete/sysselsättning

Under tiden du avtjänade ditt straff, vad fanns det för möjligheter att söka arbete då?

Känner du att du kan jobba på ett relativt vanligt sätt?

Har/hade du svårt att hitta ett arbete?

- Varför? Berätta mer

Hur har du blivit bemött av arbetsgivare eller kollegor angående ditt belastningsregister?

- Har du berättat om det för eventuella arbetsgivare eller kollegor?
- Känner du att du någon gång mist ett arbete på grund av det?

Vad tycker du om det löneavdrag som du kan få genom arbetsförmedlingen när du ska söka arbete?

(Arbetande) Känner du att ditt arbete i sig en viktig faktor för att inte återfalla i brottslighet?

- På vilket sätt

(Arbetslös) Tror du att ett framtida arbete skulle minska risken för att inte återfalla?

- Varför?

Har du fått någon hjälp från dina vänner eller familj i jakten på arbete?

Vad tror du är den viktigaste anledningen till att inte återfalla i brottslighet?